

TARTU ÜLIKOOL
Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond
Kultuuriteaduste instituut
Kirjanduse ja teatriteaduse osakond

Anett Pullerits

Meeste ja naiste keeleline representatsioon

Andrus Kivirähki näidendites

Bakalaureusetöö

Juhendajad Liina Lindström (PhD) ja Riina Oruaas (MA)

Tartu 2019

Sisukord

<i>Sissejuhatus</i>	4
1. Uuritud näidendid ja valiku põhimõtted	6
1.1. „Isamaa pääsukeste” lühitutvustus.....	8
1.2. „Vombati” lühitutvustus.....	9
1.3. „Eesti matus” lühitutvustus	10
2. Meetod	12
3. Feministlik lingvistika	14
4. Tegelaskõne analüüs	17
4.1. Tegelaskõnede kvantiteet	17
4.1.1. Tegelaskõnede kvantiteet näidendis „Isamaa pääsukesed”	18
4.1.2. Tegelaskõnede kvantiteet näidendis „Vombat”	18
4.1.3. Tegelaskõnede kvantiteet näidendis „Eesti matus”	19
4.1.4. Tegelaskõnede kvantiteet kõikides uuritud näidendites.....	20
4.2. Nimelised mainimised	21
4.2.1. Nimelised mainimised näidendis „Isamaa pääsukesed”	22
4.2.2. Nimelised mainimised näidendis „Vombat”	22
4.2.3. Nimelised mainimised näidendis „Eesti matus”	23
4.2.4. Nimelised mainimised kõikides uuritud näidendites	23
4.3. Isikulised asesõnad	25
4.3.1. Isikulised asesõnad näidendis „Isamaa pääsukesed”	26
4.3.2. Isikulised asesõnad näidendis „Vombat”	26
4.3.3. Isikulised asesõnad näidendis „Eesti matus”	27
4.3.4. Isikulised asesõnad kõikides uuritud näidendites	28
4.4. Sagedased sõnad ja sõnapaarid	29
4.4.1. Sagedased sõnad ja sõnapaarid näidendis „Isamaa pääsukesed”	29
4.4.2. Sagedased sõnad ja sõnapaarid näidendis „Vombat”	30

4.4.3. Sagedased sõnad ja sõnapaarid näidendis „Eesti matus”	31
4.4.4. Sagedased sõnad ja sõnapaarid kõikides uuritud näidendites	32
4.4.5. Sagedate märksõnade loend	33
4.4.6. Sõnapilved	34
4.4.7. Muud sõnaloendid	35
4.5. Lauselõpumärgid	36
4.5.1. Lauselõpumärgid näidendis „Isamaa pääsukesed”	37
4.5.2. Lauselõpumärgid näidendis „Vombat”	38
4.5.3. Lauselõpumärgid näidendis „Eesti matus”	39
4.5.4. Lauselõpumärgid kõikides uuritud näidendites	40
<i>Kokkuvõte</i>	43
<i>Kasutatud allikad</i>	45
<i>Summary</i>	48
<i>Lisad</i>	51
Lisa 1: Tabelid	51

Sissejuhatus

Käesoleva bakalaureusetöö esimene eesmärk on draamauuringute ja keeleteaduse vaheliste kokkupuutepunktide otsimine. Teine küllalt praktiline eesmärk on seni katsetamata metoodika rakendamine ja selle edasiarendamine tulevaste uurimuste tarbeks. Kuigi kirjandusteose analüüs jääks süvalugemiseta kahtlemata vaeseks, on kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete meetodite ühendamine humanitaarteadustes siiski asjakohane. Töö sisuline peaesmärk on uurida Andrus Kivirätki näidendite nais- ja meestegelaste kõneprofiile ning analüüsida, kas nende põhjal tulevad välja soospetsiifilised keelekäitumise erijooned. Samuti huvitab mind, kuidas võimalikud erisused kattuvad (Eesti) ühiskonna stereotüüpsete arusaamadega ning meeste ja naiste keelekasutusega. Viimase tarvis võrdlen saadud tulemusi eesti uuema kirjakeele sagedussõnastike tulemustega. Niisiis võiks bakalaureusetööd nimetada ka funktsionaalseks feministliku lingvistika projektiks, mis uurib keelt nimelt näitekirjanduses.

Kogu töö kirjutamise ja lugemise vältel on oluline meeles pidada seda, et binaarsete järelduste tegemisel tuleks arvestada võimalikult mitmeid tegureid. Seega kui valitud näidendite mees- ja naistegelaste kõnes leidubki märgatavaid erinevusi, ei pruugi need tuleneda pelgalt tegelaste soost. Taoliste järelduste esitamisel on sama oluline arvestada näiteks haridustaset, vanust, sotsiaalset ja kultuurilist tausta, vestlusolukorda ja muud, mis inimese keelekäitumist otseselt või kaudsemalt mõjutab. Kuna aga fiktiivses maailmas esitatakse vastuvõtjale harva tegelase elulookirjeldus, mõnikord pole mainitud isegi vanust, on kõikide faktorite arvesse võtmine piiratud, niisamuti ka selle töö puhul. Lähenemine teatri- ja kirjandusteaduslikele materjalidele on pigem keele- ja sotsiaalteaduslik. Tuginen nii töö teoreetilises taustas, uurimisprobleemide ja -küsimuste püstitamisel kui tulemuste analüüsimisel feministliku lingvistika teooriale, mille keskmes on naiste ja meeste keelekasutuse erinevuste uurimine, samuti nende keeleline representatsioon. Et näidendites peegeldatakse tihti nii ühiskonnas räägitavat keelt kui selles esinevaid stereotüüpe (nt Saro 2005: 23) – seda enam, et vaatluse all on komöödiad – on huvitav analüüsida, milliseid otsuseid on Kivirätk teinud oma nais- ja meestegelasid representeerides ehk neid tähistatava suhtes usutavalt ja realistlikult

kujutades (Beckerman 1990, Saro jt 2014: 10). Kuna näitekirjanduses on tähtsamaid tegelase loomise vahendeid just keel, saab selle nähtavaid ja märkamatumaid tasandeid võimalike (stereo)tüüpide (taas)tootmiseks kasutada.

Olen bakalaureusetöö jaganud kahte suuremasse ossa. Esimeses annan ülevaate analüüsitavatest näidenditest, metoodikast ning feministlikust lingvistikast. Teine, töö põhiosa on pühendatud empiirilisele analüüsile. Andmete esitamisel ja vormistamisel olen kohati eeskuju võtnud Alén Niklase jt (2018) „Seitsme venna” tegelaskõnede uurimusest, kuid näidendite analüüsis jäänud sellest siiski sõltumatuks. Analüüsin eraldi alapeatükkides tegelaskõnede kvantiteeti, nimelisi mainimisi, isikuliste asesõnade kasutamist, sagedussõnu ja sõnapaare ning lauselõpumärke. Seega ei käsitle ma bakalaureusetöös kindlasti kogu keelesüsteemi, vaid olen valinud need tasandid, mida on kvantitatiivselt hõlbus uurida ning mis teevad vähemalt sissejuhatuse sellesse, kui palju, kellest, millest ning kuidas tegelased kõnelevad. Igas alapeatükis esitan andmed eraldi jaotistena kõigepealt ühe näidendi kaupa ning peatükkide viimases jaotises teen ka kokkuvõtte kolme näidendi tulemustest.

1. Uuritud näidendid ja valiku põhimõtted

Kui uurida ühel ajal nii keelt kui (näite)kirjandust, on loogiline jõuda välja tekstini. Tiit Hennoste (2016: 618) leiab oma artiklis „Filoloogia vabastamine Exceli käest”, et vaid tekst uurimisobjektina võib olla keele- ja kirjandusteaduse kohtumise lähtekohaks: „Tekstid on ainus reaalsus, mis uurijale on antud. Kõik muu on tuletis.” Samas on Hennoste meelest oluline mõista, et kuna kirjandustekstis seob selle autor nii kirjaliku kui suulise keele, on kirjanduse defineerimine ja seetõttu ka kirjanduskeele uurimine mõnevõrra raskendatud. Arvestama peab paljude „sotsiaalsete ja maa-alaste keelevariantide, kirjakeele ja slängi, monoloogi- ja dialoogikeele” ning muuga, mis teeb kirjanduskeelest teatud mõttes tehisliku allkeele, mis koosneb omakorda paljudest teistest allkeeltest. (Samas) Hennoste väidab ka, et fiktsionaalsete tegelaskujude kunstlikult konstrueeritud keel on sarnane päris inimeste keelega. Näiteks on ta leidnud, et kirjanduses eksisteerivate tegelaste kasutatavad üldküsimumused täidavad sama ülesannet ning on edastatud sarnaselt, nagu teevad seda suulise keele kõnelejad reaalses maailmas. (Hennoste jt 2016: 100)

Andrus Kivirähki tekstid on antud töö keskmes populaarsuse tõttu, mida ma omakorda mõõtsin tema näidendite paljususe ja nende põhjal tehtud lavastuste etenduste külastuste kaudu. Eesti Teatri Agentuuri (2018) näidendite andmebaasist selgub, et Kivirähki sulest on ilmunud läbi aegade kõige rohkem näidendeid ja dramatiseeringuid Eestis. Lisaks on tema tekstide põhjal tehtud lavastused viimase kümnendi (2008–2017) enim külastatud lavastuste nimekirjas igal aastal (v.a 2015) vähemalt korra esindatud¹. Kui jätta välja ühistööd, dramatiseeringud ja lastenäidendid, samuti kuuldemängud, mille populaarsust on raske mõõta, selgub, et Kivirähk on juba pikka aega publikukülastuste poolest Eesti populaarseim näitekirjanik. Populaarsuse arvestamine on tähtis seetõttu, et menukama autori tekstide potentsiaalne mõju vastuvõtjale on suurem kui selle kirjaniku oma, kes on kirjutanud vähem, kelle kirjutatut pole nii palju lavastatud ja nii suurele publikule mängitud.

¹ Statistika lavastus- ja külastusarvude kohta on saadud Eesti Teatri Agentuuri teatriinfo toimetajalt Tiia Sippolilt 8. novembril 2018. aastal.

Populaarseimad Kivirähki enda tekstide seast (nii aastatel 2008–2017 kui ka läbi aegade) on „Eesti matus” (2002), „Voldemar” (2007), „Vombat” (2009) ning „Vassiljev ja Bubõr ta tegid siia” (2009). Need sobivad kõik analüüsimiseks ka seetõttu, et on mees- ja naistegelaste arvu poolest peaaegu tasakaalus, mis pole just liiga tavapärane – üldiselt on pilt näitekirjanduses nii autorite kui loodud tegelaste poolest tunduvalt meestekesksem. Põhjus, miks ma bakalaureusetööst näidendid „Voldemar” ning „Vassiljev ja Bubõr ta tegid siia” välja jätan, peitub eelkõige nende mitmekihilisuses. Mõlemas näidendis on tegelasi, kes endale näidendi sees mitmeid rolle (nii naiste kui meeste omi) võtavad. Niisiis on tegemist Kivirähki konstrueeritud tegelastega, kes omakorda jäljendavad mõnda teist (päriselulist) tegelast. Sellest tulenevalt oleks keeruline otsustada, millistes olukordades käsitleda tegelasi meeste või naistena ning millistes naistena, kes imiteerivad mehi või vastupidi. Selliste situatsioonidega arvestamata jätmine ei annaks piisavalt adekvaatseid tulemusi, nendega lõpuni arvestamine kaotaks mõtte ja võimaluse näidendeid distantsilt analüüsida.

Sestap on „Voldemar” ning „Vassiljev ja Bubõr” asendatud Kivirähki värskeima näidendiga „Isamaa pääsukesed” (2018), kus on samuti võrdselt mees- ja naistegelasi. Kuigi ka viimases kasutatakse teater-teatris võtet, on selliste olukordade osakaal võrreldes „Voldemari” ning „Vassiljevi ja Bubõriga” väiksem. Lisaks on Kivirähki „Isamaa pääsukestes” Pilvi lavastatava näidendi tekst lihtsasti tuvastatav, sest esineb sageli värsivormis (tavaliselt lauludena), mida oli lihtne analüüsist välja jätta. Samuti on Pilvi näidenditegelased konstrueeritud tihti osatäitjate endi pealt (näide 1), mis tähendab, et rollikõnet saab teatud määral omistada ka nende esitajatele.

Näide 1:

PILVI: /.../ Teate, ma tegin ühe episoodi ümber, just Jaagupi jaoks. /.../

MERIKE: No see sobib ju Jaagupile nagu rusikas silmaauku. Temalt juba ühtegi saladust välja ei meelita! (Kivirähk 2018: 74–75)

PILVI: /.../ Ja sina ka, Sveta! See oli väga hea!

SVETA: No ma ise olen ka venelane, mis viga teist venelast mängida! See tuleb niimoodi – varrukast! /.../ (Kivirähk 2018: 77)

Valitud näidendite puhul on oluline ka see, et kõigis tegeleb Kivirähk oma aja aktuaalsete sotsiaalsete ja/või poliitiliste küsimustega – „Isamaa pääsukestes” maaelu väljasuremise, „Vombatis” sisse- ja väljarände ning „Eesti matuses” ületöötamisega. Niisiis on luubi all üks sajandi alguse („Eesti matus”), üks võimalikult värske („Isamaa pääsukesed”) ning üks enam-vähem nende vahele asetuv näidend („Vombat”).

1.1. „Isamaa pääsukeste” lühitutvustus

„Isamaa pääsukesed” on Andrus Kivirähki värskeim, 2018. aastal ilmunud komöödia, mis on valminud Eesti Vabariigi sajandale sünnipäevale pühendatud teatrisarja „Sajandi lugu” raames². Tegevus toimub valla kultuurimajas ning keerleb ümber Vabadussõja-teemalise muusikali lavastamise. Näidendi naistegelased on entusiastlikud näiteringi Virmaline liikmed (v.a Birgit (20)), vanuseks neil 50–70 eluaastat. Sellesse rühma kuuluvad veel Pilvi, Merike, Helgi, Sveta ja Anu. Grupi liider ja muusikali lavastaja on Pilvi, aga teistegi naiste osa ei ole kuidagi tähtsusetum – kõik nad on jõulised ja ettevõtlikud naised, kes soovivad oma kogukonna elu paremaks muuta. Kuigi Birgit liitub näiteringiga natuke hiljem ja on teistest naistest tunduvalt noorem, iseloomustab ka teda eelnevatega sarnane energilisus ja sihikindlus.

Eesti Rahvusringhäälingule antud usutluses nendib Kivirähk, et just sellistele naistele mõeldes ta komöödiani jõudiski: „Üks asi, miks ma selle kirjutasin, on see, et ma sõidan hästi palju mööda Eestimaad ringi, käin koolides, raamatukogudes ja ma olen täiesti vaimustuses nendest prouadest, kes elavad Eestimaal väikestes kohtades ja hoiavad seda Eestimaad elus. Nii et see minu tükk on suur lugupidamisavaldus ja tõesti väga siiras neile” (Weidebaum 2018). See mõttekäik annab veel enam aimu, et Kivirähki tegelased on päriselulised, seega võib seda olla ka nende keelekasutus. Näidendit saab pidada nii sisu kui vormi poolest Kivirähki töödest üheks naistekesksemaks ning seetõttu on

² Näidendi on lavastanud Priit Pedajas (Eesti Draamateater). Muusikalise kujunduse löid Tõnis Kõrvits ja Tõnu Kaljuste ning osades olid Draamateatri näitlejad Ülle Kaljuste (Pilvi), Marta Laan (Merike), Viire Valdma (Helgi), Maria Klenskaja (Sveta), Ester Pajusoo (Anu), Teele Pärn (Birgit), Tiit Sukk (Valdek), Christopher Rajaveer (Jaagup), Tõnu Oja (Otu), Taavi Teplenkov (Toivo), Tõnu Kark (Kaarel) ja Karmo Nigula (Jass).

tõenäoline, et käesolevas uurimuses mõjub see võrreldes teiste näidenditega, kus meeste osalus suurem, kohati kontrastsena.

„Isamaa pääsukeste” mehed on kujutatud samuti äratuntavatena – natuke saamatute, eesmärkideta, passiivsete, samas kriitiliste tüüpidena. Vastupidiselt naistele võtavad mehed külas ja perekonnaelus toimuvast vähe osa, ei ole eriti huvitatud kultuurist ega muust, millega oma päevatööst alles jäänud aega sisustada. Kõrgemate sihtidega on vaid vallavanem Kaarel Mäger, kuid temagi osaleb muusikalis vaid tähelepanu saamise eesmärgil ega ole kujutatud just kuigi meisterliku juhina. Puhuti ilmub kultuurimajja ka Anu 40-aastane poeg, alati joobnud Valdek, et emalt õlleraha küsida. Seda talle tavaliselt suurest haletsusest ka antakse. Teine ema kulul elav tegelane on 25-aastane Jaagup, kes on küll nõus muusikalis kaasa lööma, kuid kellel see suure ebakindluse tõttu üpris viletsalt välja kukub. Jaagupi ebakindlust ei aita kuidagi leevendada ka tema 60-aastane isa, kes tegeleb peamiselt maailma kritiseerimisega ning teeb seda jõuliselt ka oma poja suunas. Merikese 50-aastane mees Toivo on küll tubli remondimees, aga napi jutu ja ebakindla olemisega ning probleemidega silmitsi seismise asemel on tal kombeks nende eest põgeneda. Umbes 20-aastase Jassi, Birgiti peigmehe elu möödub peaaesjalikult Soomes ehitustöödel, osalemata oma peagi sündiva lapse ja lapse ema elus – ilmselt ei nõua selle tegelase stereotüüpsus pikemat lahkamist.

1.2. „Vombati” lühitutvustus

Tegu on Kivirähki viimase kümnendi ühe menukama näidendiga, mis ilmus 2009. aastal ja mille Merle Karusoo järgmisel aastal Eesti Draamateatris lavastas³. Näidendis on viis mees- ja kolm naistegelast. Vähemalt pealtnäha on see perekond Hekkarite lugu, milles osalevad abikaasad Elmo ning Tiia, nende moodsa ja euroopaliku ellusuhtumisega poeg

³ Lavastus püsis teatri mängukavas kolm aastat (2009–2011) ning seda külastas Eesti Teatri Agentuuri statistika järgi üle 18 000 inimese. See teeb „Vombatist” 2009. aasta kõige suurema etenduste külastuste arvuga (pea 10 500) lavastuse terves Eestis. Merle Karusoo lavastuse trupi moodustasid toona Jaan Rekkor (Elmo), Viire Valdma (Tiia), Uku Uusberg (Henri), Ita Ever (Linda), Kaie Mikhelson (Grete), Tõnu Oja (Rulling), Guido Kangur (Ilmar) ja Raimo Pass (Otu).

Henri ja pigem kõrvaltvaataja rollis olev Elmo ema Linda. Vahepeal puutub lugeja kokku ka Elmo sõprade Ilmari ja Otuga ning perekonna üsna tihe külaline on naaber Heino Rulling. Kutsumata külalisena ajab Hekkarite rutiinse elu pea peale nende kaugel sugulane, uudishimulik koduloo uurija Grete Virre.

Tegu on komöödiaga, mille olustik ja tegevustik on küll olmelised, kuid mis püüab läbi huumori ja satiiri tegeleda sügavamate inimeseks ja eestlaseks olemise probleemidega. „Vombati” põhiline tegevusliin seisneb ühe perekonna ajaloo uurimises, kuid sellesse protsessi suhtub iga tegelane erinevalt, esindades ilmselt üldisemat Eesti ühiskonnas esinevat prototüüpi, mitte süvapsühholoogiliselt laetud indiviidi. Et nii mõnigi „Vombati” tegelane näib olevat konstrueeritud stereotüüpide põhjal (nt rassistliku ellusuhtumisega üdini eestimeelne keskealine mees Heino Rulling ja uudishimulik vanatüdrukust perekonnalugude uurija Grete Virre), on põnev näha, kas „mehelikud” ja „naiselikud” keelejooned ka statistilises analüüsis ilmnevad.

1.3. „Eesti matuse” lühitutvustus

Kivirähki läbi aegade kõige populaarsem algupärane näidend on „Eesti matus” (2002), mille erinevate lavastuste⁴ etenduste külastusarv küündis 2002.–2017. aastal 105 tuhandeni¹ ning mida veel 2019. aastal etendatakse. See tähendab, et praeguseks on ainuüksi teatris näidenditekstini jõudnud inimeste hulk mõne tuhande võrra suurem kui viimaste andmete järgi.

Kivirähk on kujutanud ühte keskmist eesti perekonda (otsesed viited on ka „Tõe ja õiguse” perekonnale) selle äratuntavate tüüpide, probleemide ja olustikuga. Näidend algab teatega vana Andrese surmast ning jätkub viimase matuse korraldamise ja pidamisega. Kõige keskmes on töö tegemine – alustades Andrese surma põhjusest, jätkates tema lähedaste ajanappusega matusele tulla ning lõpetades küsimusega, kes

⁴ Näidendit on Eesti Draamateatris etendatud alates 2002. aastast. Lavastuse autor on Priit Pedajas, näitlejate koosseisud on vahepeal natuke muutunud. Värskeimasse koosseisu kuuluvad Christopher Rajaveer (Andres), Liisa Saaremäel (Lee), Kersti Kreismann (Maret), Aleksander Eelmaa (Sass), Martin Veinmann (Indrek), Tõnu Oja (Tiit), Merle Palmiste (Tiina), Tõnu Kark (Karla) ja Ester Pajusoo (Iida).

lahkunu töö üle peaks võtma, kui endalgi käed-jalad tegemisi täis. „Mis saab siis kui vanad enam ei suuda ja noored ei enam ei taha, aga töö tahab tegemist, sest aastasadu on eestlane end omal maal tööga tapnud? Mida arvata matustest, mis pulmadeks kipuvad kujunema?” (Eesti Draamateatri *kodulehekülg* 2019) Et töötemaatika on „Eesti matuses” põhjalikuma lugemisetagi küllalt nähtav, tundub tõenäoline, et näiteks sõnade *töö* ja *töötama* variatsioonid on ka sõnaloendites palju esindatud.

Juba näidendi tegelaste loetelus hakkab silma, et selgelt olulisemad on meestegelased, sest naisi on kirjeldatud valdavalt läbi meeste. Näiteks nimetatakse Leed Andrese naiseks, Maretit Andrese emaks, Tiinat Indreku naiseks ja Iidat Karla naiseks, mida nad loomulikult ongi, aga mehi pole üldiselt naistegelaste kaudu kirjeldatud – erandiks on vaid Indrek, kelle kohta on öeldud „Mareti vend. Alati erutatud olekus luulelise hingega isand” (Kivirähk 2002: 3). Kivirähk on näidendisse kirjutanud ka tüüpilise naabrimehe kuju Karla, kes on ilmselgelt pahuksis alkoholiga ning vihane nii oma naise, naabrite kui kogu ülejäänud maailma peale. Täiesti iseseisvana on kujutatud eriti tööhimulist ja lobisemismeelset vanapoissi Tiit Hansenit, kes suure pidutsemise ja töötamise tagajärjel näidendi lõpus sureb. Igal juhul on nii lahavad teemad kui näidendi tegelased ilmselt igale eestlasele tuttavad, ehkki sageli kahtlemata liialdatud.

2. Meetod

Umbes 1960. aastatest hakkas keeleteadus uurimisandmete muutumise tõttu järjest korpusepõhisemaks ja matemaatilisemaks muutuma. Kuigi kirjandusteoseid analüüsiti tollaste võimaluste piires kvantitatiivset laadi metoodikaga juba 19. sajandil, jäi kirjandusteadus aga eelmise sajandi viimase kümnendini uurimismeetoditelt kvalitatiivseks – alles 1990. aastatel hakati koostama suuremaid kirjanduskorpuseid, looma uusi programme ning lähenema tekstidele lähilugemise (ingl *close reading*) asemel kauglugemise (ingl *distant reading*) kaudu. Tiit Hennoste leiab, et kvalitatiivne analüüs on eelkõige tarvilik ähmaste alade uurimiseks ja tõlgendamiseks, samas kui kvantitatiivne analüüs võimaldab (kui tahes) hõredaid mustreid luua, neid lahata, järeldusi vormistada või tekkinud hüpoteese kontrollida. Ideaalis peaks niisiis need kaks fundamentaalsemat lähenemisviisi üksteist toetama, üksikuna kipuvad mõlemad, eriti aga kvantitatiivne meetod armetuks jääma. „Päris filoloogia algab sealt, kus statistika lõpetab.” (Hennoste 2016: 616–619)

Kahe mõnevõrra vastandliku metoodika segamisel on aga pea alati küsimus selles, kummale poole kombineeritud variant ikkagi rohkem kaldub. Kirjandusteaduses, aga ka humanitaarias üldisemalt nihkub see pigem kvalitatiivse poole, sest enamik humanitaarvaldkondi ei oma mõõdetavat uurimisainest. Sestap on täiesti loogiline, et võimalikult väärtuslike ja täpsete uurimistulemuste saamiseks eelistatakse minna süvalugemise teed pidi.

Oma töös analüüsin andmeid just empiirilistest andmetest, mitte teooriast lähtuvalt. Peamisteks abivahenditeks tulemusteni jõudmisel olid arvuti kasutajaliides Terminal, tabelarvutussüsteem Excel, eesti keele analüüsimise töötlusprogrammi EstNLTKi baasil loodud lihtsustatud lemmatiseerimisvõimalused (Raudvere ja Uihoaed 2017), tekstianalüsaator Voyant Tools (2019) ja analüüsiprogramm Antconc (2019). Viimane on üks lihtsamaid ja kättesaadavamaid programme digitaalsete tekstikogude analüüsimiseks ning selle põhiväärtus on aidata luua eri parameetrite järgi sõnaloendeid ja näha niimoodi keelelisi mustreid enda koostatud korpuse tekstides. Enne andmete analüüsimise juurde asumist tuli valitud materjal regulaaravaldiste abil töötuskõlblikuks muuta – leida näidendist üles ühe tegelase kõik repliigid, seejärel

kustutada tekstist ära see, mis pole ühegi tegelase tekst (nt esilehekülg, kõnevooru märkiva tegelaste nimed, remargid jms) ning viimaks tekitada igale tegelasele ainult tema repliikidega dokument. Kui eeltöö tehtud, oli loodud failidest vajalike kirjavahemärkide või lausungite ja lausete ning nendes sisalduvate sõnade arvu teada saamine juba küllalt lihtne.

Tegelaskõnede sõna(paari)- ja mõningal juhul ka lausetasandi analüüs toimus programmis Antconc, kus uurisin peamiselt sõnaloendeid ja bigramme ehk sõnapaare ehk -mitmikuid ning sisestasin kõnekamad neist Excelisse, milles vajalikud arvutused tegin ja andmed korrastasin. Sõnapaaride ja sõnaloendite analüüsimiseks oli mõistlik tegelaskõned Tartu Ülikooli keeletöötlusprogrammi EstNLTKi põhjal loodud lemmatiseerimisvõimaluste abiga lemmatiseerida ehk sõnad nende algvormi kujule muuta. See oli vajalik juhul, kui soovisin teada saada, mitu korda esineb tegelaste kõnes mingi sõna selle vormist hoolimata. Niisiis on lemmatiseeritud teksti failis näiteks sama sõna omastavas käändes vorm esitatud nimetavas käändes, tegusõnade puhul *ma-*infinitiivis (nt sõna *sõin* on asendatud sama sõna algvormiga *sööma*).

Rakendan niisiis bakalaureusetöös nii kvantitatiivset kui ka kvalitatiivset lähenemist – kõigepealt esitan empiirilised tulemused ning seejärel analüüsin, kas ja mida nende põhjal teoste tegelaskonna keelekasutuse kohta öelda saab. Kõige lõpuks vaatlen, kas statistiliselt tulevad välja selged erinevused kolme näidendi meeste ja naiste kõneprofiilides. Töö meetod on küllalt interdistsiplinaarne, kuid eelkõige on siiski tegemist tegelaskõne analüüsiga, mida abistavad korpuslingvistika tööriistad ja tõlgendusviisid.

3. Feministlik lingvistika

Reet Kasiku sõnul on feminism (teaduses) keerukas nähtus. Ei saa kindlasti väita, et igale teadusvaldkonnale oleks võimalik läheneda feminismile toetuva vaatenurga kaudu. Ka kogu keeleteadust ei saa ühitada feministliku teooriaga – näiteks ei ole keeleteadlastel kunagi võimalik tõsiselt rääkida feministlikust astmevaheldusest või muust, mil pole sugupool(t)ega mingisugust seost. Küll aga on üha aktuaalsem käsitleda läbi feministliku spektri neid teemasid, mis haakuvad tähenduse ning suhtlemise uurimisega. (Kasik 2006: 5)

Keele uurimine feministliku vaatenurga kaudu toetub printsiibile, et keel (ja selle kasutaja) ei saa olla päris neutraalne, sest on liialt tugevalt seotud poliitiliste ja sotsiaalsete süsteemidega, milles ta esineb. Kuna feministlike lingvistide seisukohast on keele leiutajateks peaaesjalikult mehed, leiavad nad, et keelevahendid peegeldavad eelkõige ühe sugupoole nägemust maailmast. Niisiis on keel ühelt poolt tekkinud ühiskonnas ja kultuurides eksisteerivatest kinnisarusaamadest, kuid samal ajal aitab vahendina neidsamu seksistlikke hoiakuid ja stereotüüpe alal hoida ja (taas)toota. (Kasik 2006: 6)

Ka feministlikud lingvistid käsitlevad keelt ja selles ilmnevaid probleeme erinevalt. Mõned uurijad leiavad, et keel on nii grammatika kui sõnavara tasandil seksistlik, teised jälle on arvamusel, et keelesüsteemis endas ei leidu hinnanguid ja väärtusi – neid toodavad vaid keelekasutajad, kes, tõsi, pruugivad selleks olemas olevat, tihti neutraalsest kauget sõnavara (Kasik 2006: 6). Raili Marling (2011) näib kalduvat rohkem viimase arusaama poole. Ta kirjutab soouuringute õpikus „Sissejuhatus soouuringutesse” muu hulgas sellest, et kuigi eesti keeles pole grammatilise soo süsteemi ega naistele või meestele mõeldud sõnavara, saab siiski osutada sellist tüüpi sõnadele, mille pruukimist aktsepteeritakse ühe sugupoole puhul rohkem kui teise. Samuti on tavaline, et kasutame naistest ja meestest rääkimisel sootuks erinevaid keelevahendeid. Seega ei saa ka Marlingu arvates päriselt väita, et (eesti) keel on sooneutraalne. „Keele teeb sooliselt kallutatuks mitte keele struktuur või grammatikareeglid, vaid keelekasutus ning kui sooneutraalset keelt kasutatakse sooliselt mittevõrdõiguslikus ühiskonnas, jäävad ühiskonna jäljed paratamatult ka keele sõnavarra ja keelekasutustavadesse.” (Samas: 202) Näiteks on Liisi Piitsa (2015) doktoritööst „Sagedamate inimest tähistavate sõnade

kollokatsioonid eesti keeles'' tulnud ühena välja, et sõna *naine* adjektiivse laiendina kasutatakse tihti omadussõnu *ilus*, *kaunis*, *kena*; mis märgib seda, et oluliseks peetakse naiste atraktiivsust. Meeste puhul tuli aga välja tihe seos verbidega *teenima* ja *pärandama*, mis tähendab, et meestelt eeldatakse (meie ühiskonnas) tavaliselt suuremat rahalist panust. (Samas: 127–128)

Kirjandusteksti analüüsimisel on sama oluline arvestada märkidega soolisusest kui näiteks märkidega, mis viitavad rassile, etnilisusele, jõukusele või mõnele muule sotsiaalsele eripärale, sest need kõik on keele kaudu kirjanduses ühtmoodi olemas. Erinevuste süsteemide mõistmisest aga keerulisemgi on leida vastus küsimusele, miks selliseid stampe endiselt luuakse, miks see vastuvõtjaid köidab ning kuidas inimesi tegelikult kujundada võib. (Kirss 2011: 37, 43–44) Üks võimalus on, et stereotüübid sünnivad teadmatusest ning soo ja keelega seotud müütidest, mille kummutamiseks – aga mitte ainult – on feministlik lähenemisviis keeles ja kirjanduses pead tõstnud.

Matthew L. Newman, Carla J. Groom, Lori D. Handelman ja James W. Pennebaker (2008) uurisid naiste ja meeste keelekasutuse erinevusi andmebaasi põhjal, kuhu kuulus üle 14 000 tekstifaili – näiteid oli nii suulisest kui kirjalikust keelest. Uurimuse esimene eesmärk oli teada saada, kas mehed ja naised ikkagi kasutavad keelt erinevalt. Teiseks tahtsid autorid teada, kas kõnelemis- või kirjutamisolukorra kontekst mõjutab sugupoolte keelevahendite valikut. Uurimusest tuli välja, et naised kipuvad rohkem kasutama näiteks pronoomeneid (eriti asesõna *mina*), verbe, eitusi ning perekonnale, sotsiaalsetele suhetele ja psühholoogilistele protsessidele viitavat sõnavara, sh ka viisakussõnavara. Mehed aga edastavad naisi sõnapikkuste, arv- ja eessõnade ning artiklite kasutamise poolest. Samuti ilmnes, et mehed vannuvad rohkem ja keskenduvad oma kõnes enam hetkeolukordadele. Seega kasutavad Newmani jt järgi mehed ja naised keelt sageli erinevatel otstarvetel, aga ei käitu samas alati päris erinevalt, kui süüvida peensustesse – näiteks ei ilmnunud lahknevusi küsimärkide või pronoomeni *meie* kasutamisel, ka sõnade koguhulk oli võrdne. (Newman jt 2008: 212–223) Sagedussõnade loendite põhjal tehtud järeldused olid eriti kõnekad sellepärast, et arvesse võeti ka keelejuhtide vanust, mis üllatuslikult ei muutnud tulemusi märkimisväärselt. Erinevusi põhjustas eelkõige kommunikatsiooni viis ja kontekst. Näiteks oli meeste keelekäitumine kõnes seotud negatiivsemate emotsioonidega ja viidetega minevikule kui kirjas. Ja kui meestele anti võimalus rääkida

mis tahes teemast, sisaldas tekst rohkem viitamist konkreetsetele objektidele. See omakorda soosis noomenite ja artiklite kasutamist. (Newman jt 2008: 229)

Autorid rõhutavad, et kuigi nad on kogunud täpseid ja süstemaatilisi andmeid selle kohta, kuidas meeste ja naiste keelekasutus erineb – ja tulemused ei lahkne oluliselt varasematest, traditsioonilisemate meetoditega saavutatuist – ei saa nad nii suure andmehulga tõttu täpselt vastata, miks, kus, millal jne sugupooled erinevalt kõnelevad. Nendele küsimustele tuleks läheneda kvalitatiivsete meetodite abil. (Newman jt 2008: 233–234)

Penelope Eckert (1989) on samuti rõhutanud, et kuigi sugu on kahtlemata relevantne erinevus, pole see kindlasti ainus või peamine, millega peaks keelekäitumise uurimisel arvestama. Sugu ei ole Eckerti sõnul ka otseselt seotud inimese lingvistiliste valikutega, kuid peegeldab siiski tema sotsiaalset kogemust, mis omakorda on tihti seotud sellega, kuidas sugupooled on ühiskonnas konstrueeritud – muu hulgas keeleliselt. (Eckert 1989: 245, 264–265) Veel uuema suuna esindajad (nt Kira Hall ja Deborah Cameron) püüavad analüüsida naiste ja meeste keelt erinevates olukordades ja rollides, mitte niivõrd keskenduda üldiste seaduspärasuste defineerimisele. Neid huvitab eelkõige, milline on ühiskonnas kehtiv ja soositud naiselik või mehelik keelekäitumine ning milliseid tähendusi kannab eri sugupoolte samasugune käitumine, näiteks ropendamine või klatš. (Marling 2011: 212–213)

Niisiis ei ole feministlike lingvistide ainus eesmärk tõmmata binaarseid jooni kahe sugupoolse keelekäitumise vahele, vaid näidata, et ühelt poolt on olemas erinevused selles, kuidas me mehi ja naisi keeleliste vahendite abil konstrueerime, ning teisalt selles, kuidas sugupooled ise oma identiteeti keele kaudu loovad – nentides samas, et võimalikud erisused ei pruugi tuleneda pelgalt soost. Seega jäädakse üha vähem ainult vastandlike keelejoonte markeerimise tasandile ja süüvitakse paljudesse teistesse aspektidesse, mis keeleloomet mõjutavad ning püütakse leida vastuseid ka küsimustele *miks? kuidas? millal?* jne. „Keel on sotsiaalselt võimas: seda võib kasutada eemale tõukamiseks, solvamiseks ja ähvardamiseks; niisamuti kaasamiseks, julgustamiseks ja läheduse loomiseks. See aitab meil luua sotsiaalseid rolle, ka soorolle (*gender*), isegi kui me sellest teadlikud pole – mõnikord isegi vastu meie tahtmist. Keel on esmane seksismi loomise vahend, aga ka põhiline tööriist selle vastu võitlemiseks.” (Kramer 2016: 79)

4. Tegelaskõne analüüs

Analüüsin tegelaskõnesid viies alljärgnevas alapeatükis, millest igaüks jaguneb veel vähemalt neljaks väiksemaks peatükiks. Esimeses mõõdan seda, kui tihti Kivirähki tegelased sõna saavad ning kui pikad on nende keskmised kõnevoorud. Teises jaotises püüan aru saada, kes keda nimeliselt enim kõnetab ning kellest kõige rohkem räägitakse. Kolmandas alapeatükis vaatlen, kuidas käivad tegelased ümber isikuliste asesõnade ehk personaalpronoomenitega ning mida see nende suhtlemismallide kohta avada võiks. Neljandas peatükis analüüsin sõnade ja sõnapaaride loendeid, et teada saada, millest tegelased räägivad. Puudutan sõnaloendite analüüsis ka seda, kuidas tegelased räägivad, kuid ütleliste viisi lahkan rohkem viimases alapeatükis, kus uurin lauselõpumärkide kasutamist.

Kõikide järgnevate alapeatükkide üks eesmärke lisaks tegelaste kõneprofiilide (mittetäielikule) väljajoonistamisele on vaadata, kas mees- ja naistegelaste keelekäitumises esineb märkimisväärsed erinevusi, samuti huvitavad mind seosed „päris” keelekasutusega, eriti sõnavara analüüsis.

4.1. Tegelaskõnede kvantiteet

Üks lihtsamaid viise, kuidas meeste ja naiste sõnavõtte võrrelda, on lugeda kokku, kui palju tegelased näidendite jooksul sõna saavad, kui pikad on nende repliigid ja kui suure osa need terviktekstist moodustavad. Selleks kasutasin Terminali, kuhu sisestasin iga tegelase repliikide pikkuse leidmiseks skripti, mis aitas ühekorraga teada saada nii repliikide kui sõnade koguarvu.

Kordasin sama tegevust iga tegelasega ning tegin Excelis vajalikud kokkuvõtted. Esitan andmed esialgu ühe näidendi kaupa omaette jaotistes ning viimases alapeatükis kõigi kolme tulemused koos. Eraldi toon välja sõnade arvu ja repliikide hulga koos protsentuaalse osakaaluga terviktekstist ning tegelaste repliikide keskmise pikkuse. Iga jaotise lõpus kommenteerin lühidalt tabelites olevaid tulemusi. Nais- ja meestegelaste hõlpsamaks eristamiseks on naiste nimed välja toodud tume- ja meeste nimed helehallil taustal. Värvid on juhuslikud ega kanna lisatähendusi. Tulemused on peatüki 4.1 jaotiste

tabelites esitatud alati protsentuaalse osakaalu (ümardatud vajaduse korral kümnendikeni) kahanevas järjekorras.

4.1.1. Tegelaskõnede kvantiteet näidendis „Isamaa pääsukesed”

Uurimusest tuli välja, et näidendis „Isamaa pääsukesed” saavad selgelt rohkem sõna naised – iga naistegelase sõnade ja repliikide koguhulk on suurem kui ükskõik millise meestegelase oma. Repliikide ja sõnade koguhulk varieerus naiste endi vahel aga vähe. Domineerivad tegelased on Pilvi ja Merike, kelle repliigid moodustavad vastavalt 21,8% ja 18,9% näidendi kõikidest repliikidest ning sõnad 19,6% ja 22,4% terviktekstist. Ei saa aga öelda, et tulemustest selguks üksüheselt draamateksti keskne tegelane, pigem joonistub välja kaks tegelasgruppi: mehed ja naised. (Vt tabelid 1 ja 2 lisas)

Kuigi mehed saavad näidendis tunduvalt vähem sõna kui naised (keskmiselt moodustavad meeste repliigid näidendist 16,5% ja sõnad 14,9%), võivad nende sõnavõttud olla pikemad kui naistel. Näiteks kuuluvad kõige pikemad repliigid (keskmiselt 29,3 sõna repliigi kohta) Otule ning ka Valdek (17,8 sõna) ja Kaarel (15,4 sõna) konkureerivad edukalt naistegelaste kõnevoorude pikkusega. Kõigi näidendi meestegelaste keskmine sõnade arv repliigi kohta on 14,7 sõna ja naistel 17,5 sõna. On tõenäoline, et suurema sõnavõttuga tegelastel on rohkem lühivastuseid, mistõttu on nende repliigi keskmine pikkus väiksem. Samas võib siitki leida olulise erinevuse meestele ja naistele kirjutatud repliikide vahel. „Isamaa pääsukeste” mehed võtavad naistest enam sõna siis, kui nad rohkem kui mõne sõna öelda tahavad, kuigi leidub siingi erandeid, näiteks Jaagup. (Vt tabel 3 lisas) See on märkimisväärne, sest mehed on selles näidendis naistega võrreldes kindlasti ebaolulisemad, kuid neile kirjutatud sõnavõttud on siiski üsna pikad.

4.1.2. Tegelaskõnede kvantiteet näidendis „Vombat”

„Vombati” tegelaste kõneaktiivsus on sooperspektiivist vaadelnuna eelmise näidendi tulemustest küllalt erinev. Sagedamate repliikide, sõnade ja pikemate sõnavõttudega juhivad konkurentsilt just meestegelased. Kõige rohkem saab sõna perepea Elmo, kellel on tervelt 280 repliiki ja 4656 sõna, mis moodustavad tervest näidendist pea kolmandiku.

Kõige pikemad repliigid on aga Rullingul, kes ütleb keskmiselt 24,3 sõna ühe kõnevooru kohta, kuid kes jääb kõneaktiivsuse poolest teistest tegelastest tahapoole. (Vt tabelid 4–6 lisas)

Kuigi meestegelasi on selles näidendis kahe võrra rohkem, ja see võib võrdlustulemusi mõningal määral kallutada, on ka naiste – eriti Grete ja Tiia – sõnavõttude ja sõnade hulk küllaltki suur. Kokku moodustavad naiste repliigid näidendi kõikidest repliikidest umbes 40,6 ja sõnad 37,6 protsenti, meestel vastavalt 59,4 ning 62,4 protsenti. Seega võtavad mehed ja naised näidendi jooksul erineval määral sõna, samuti on erinev sõnade jagunemine repliikidesse – meeste sõnavõttud on ligikaudu 16,1 sõna pikad ja naiste omad 13,8. Viimaste hulka kuulub näiteks vanaema Linda, kelle elukäik sündmused põhiliselt käivitab, kuid kes seejuures ise väga vähe räägib ja kinnitab, et tema ei tea midagi. See on tüüpiline dramaturgilise pinge tekitamise vahend ning tuli sedapuhku ka statistiliselt välja.

4.1.3. Tegelaskõnede kvantiteet näidendis „Eesti matus”

Kuigi „Eesti matuses” naised võtavad tihti sõna – näiteks on Maretil kogu näidendi peale enim repliike (89) – paigutuvad nad repliikide pikkuse ja sõnade üldarvu poolest pigem teistest tahapoole. Taas on meestegelaste kõne üles ehitatud pikemate ning naiste kõne tihedamate voorudena – naiste repliikide osakaal tervikust on 47,5 ja meestel 52,5 protsenti. Sõnade osakaal ja sõnavõttude pikkus on aga meestel (vastavalt 66,3% ja 37,2 sõna) võrreldes naistega (33,7% ja 23,5 sõna) märksa suurem. (Vt tabelid 7 ja 8 lisas)

Nii andmete kui näidendi sisu põhjal on keskseim tegelane Andres, kes kõneleb pea veerandi kõikidest sõnadest ning võtab sõna tihti (75 korda) ja pikalt (keskmiselt pea 43 sõna repliigis). Pikad kõnevoorud on kirjutatud ka Tiidule (üle 51 sõna) ja Karlale (u 34,4 sõna), kelle sõnavõttude arv on pigem tagasihoidlik, kuid kelle tulemused toovad tagasi tõsiasi, et pikemad kõnevoorud on tõenäolisemad just meeste puhul. Või siis on tegemist korrelatsiooniga, mille järgi ütlevad korraga rohkem need, kes harvem sõna võtavad. See seletaks asjaolu, et Tiina, stereotüüpne beibe (levinud pilaobjekt 1990ndatel ja sajandivahetusel), on nii oma repliikide kui sõnade koguhulga poolest viimasel

positsioonil, ent tema sõnavõtu keskmine pikkus on üle 34 sõna, millega asetub ta meestegelaste keskele ning naistegelaste etteotsa. (Vt tabel 9 lisas)

4.1.4. Tegelaskõnede kvantiteet kõikides uuritud näidendites

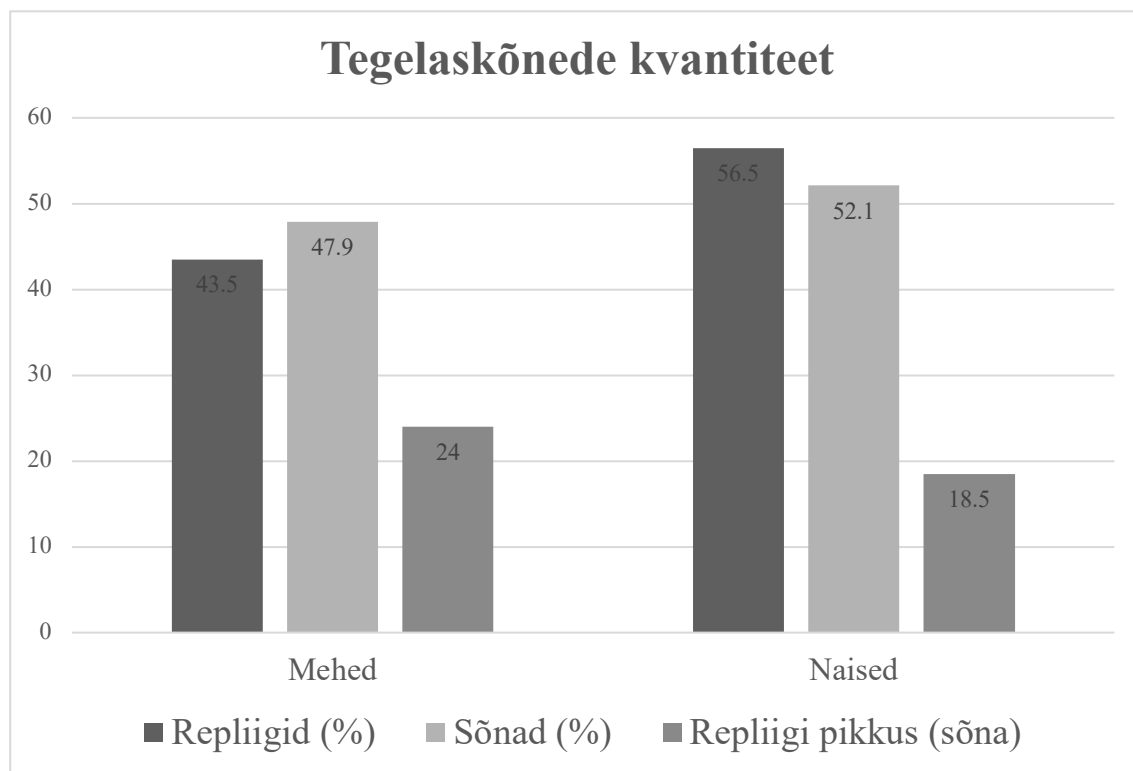
Kõikide näidendite tegelaskõnede pikkuse andmed on välja toodud samade põhimõtete järgi ja nende järjestamisel (vt tabelid 10 ja 11 lisas) lähtusin andmete protsentuaalsest osakaalust, mitte koguhulgast, sest see ei pruugi näidenditevahelises võrdluses eriti palju informatsiooni kanda. Tegelaste paremaks eristamiseks lisasin iga nime järele lühendi näidendi nimest (*IP* – „Isamaa pääsukesed”; *V* – „Vombat”; *EM* – „Eesti matus”). (Vt tabelid 10–13 lisas)

Kõige suurema tegelaste hulgaga näidendi, „Isamaa pääsukeste” (mees)tegelased jäävad sõnavõttude ja sõnade arvu poolest tabelite lõppu. See on ka ootuspärane, sest mida rohkem kõnelejaid, seda vähem on igal neist võimalus sõna saada. Samas on näha, et mitmed naistegelased on olenemata tegelaste üldarvust nii tabeli 10 kui 11 eesotsas – näiteks Pilvi, Merike ja Sveta „Isamaa pääsukestest” ning Grete „Vombatist”. (Vt tabelid 10–11 lisas)

Kui liita kokku kõikide näidendite mees- ja naistegelaste keskmine repliikide osakaal ja jagada see näidendite arvuga, nähtub, et naised võtavad sõna keskmiselt 56,5 protsendil kõikidest võimalikest juhtudest ning mehed 43,5 protsendil. Sõnade hulga keskmine tulemus mees- ja naistegelaste seas on vastavalt 47,9 ja 52,1 protsenti. Küllalt suur erinevus kajastub ka kõnevooru pikkuses – kolme näidendi naiste keskmine repliik koosneb ligikaudu 18,5 sõnast ning meestel 24 sõnast. (Joonis 1) See on märkimisväärne tulemus, kui arvestada, et väga vähe ja napilt kõnelevaid kõrvaltegulasi, kes keskmisi tulemusi allapoole tõmbavad, on meeste hulgas rohkem.

Peatükis esitatud tulemused võivad kõnelda mitmest asjast. Kõigepealt saab öelda, et kuna andmed näidenditi väiksemal või suuremal määral üksteisest siiski erinesid, on need juhuslikud ja räägivad rohkem konkreetse teksti ülesehituse kui Kivirähki nais- ja meestegelaste kõne kohta. Siiski joonistus olenemata näidendi spetsiifikast, tegelaste arvust, soolisest jaotusest ja isegi sõna(võttu)de hulgast välja tendents, et meeste

kõnevoorud kipuvad olema üle kuue sõna pikemad (kuigi meestegelasi, kes väga vähe räägivad, on rohkem), ent naised saavad tihedamini sõna – keskmiselt 13% rohkem.

Joonis 1. Tegelaskõnede kvantiteet kõikides uuritud näidendites

4.2. Nimelised mainimised

Kirjanduses ei pruugi keskne tegelane olla see, kes ise palju sõna saab, vaid võib ka olla see, kellest teised tegelased palju räägivad. Näiteks on keeruline otsustada, kas „Eesti matuse” peategelane on noor või vana Andres. Või kuidas on „Vombati” nimitegelasega, kellest ainult kaude räägitakse ja kes ise midagi ei ütle? Olgu siiski mainitud, et kolmandad tegelased, s.t need, kellel näidendis sõnaline osa puudub, praegusesse analüüsi kaasatud ei ole. Samuti ei kajasta see peatükk olukordi, kui tegelasi nimetatakse mõne nimisõna kaudu (nt isa, vanaema jne). Peatükkide 4.2.1–4.2.3 tabelites on (vertikaalses) veerus esitatud mainitavate ja (horisontaalsel) real mainijate nimed. Nimelised mainimised lugesin kokku Antconci sagedussõnade loendite abil ning tegin seda iga tegelase kohta eraldi. Mind huvitas nii see, keda enim mainitakse, kui see, kes

keda kõige rohkem nimetas. Selle järgi on võimalik määrata mõningaid tegelastevahelisi suhteid ja vastata ka küsimusele, kas mehed räägivad rohkem naistest või vastupidi.

4.2.1. Nimelised mainimised näidendis „Isamaa pääsukesed”

Jätsin tabeli 13 (vt lisa 1) mainijate realt välja need tegelased, kes teisi tegelasi nimega ei nimetanud: Toivo, Otu, Jaagupi ja Valdeku.

Kõige rohkem mainitakse nimeliselt Jaagupit ja Toivot, vastavalt 31 ja 29 korda. Neile järgnevad 28 korda nimetatud Valdek ja Pilvi. Tähelepanuväärne on see, et kõikidest meestegelastest vaid Jass ja Kaarel räägivad naistest nimeliselt, kuigi neist esimene mainib ainult kaks korda ühte nime. Enim kasutavad oma kõnes teiste tegelaste nimesid Pilvi, Merike ja Helgi – vastavalt 76, 42 ja 38 korda. Pilvi ja Merike mainivad kõige rohkem Toivo nime ning Helgi Jaagupi nime. (Vt tabel 13 lisas)

Numbrid kõnelevad Birgiti ja Jassi ning mõneti ka Kaarli, Merikese ja Pilvi tihedamast läbikäimisest. Näidendist selgubki, et Birgit ja Jass on elukaaslased ning just Merike on see, kes Pilvi lavastusideed enim arvustab. Kaarluga vestlevad peamiselt just Merike (kel käib Kaarluga ka tugev võimuvõitlus) ja Pilvi, sestap on jällegi loogiline, miks kõik kolm üksteist pidevalt nimepidi mainivad. „Isamaa pääsukeste” naistegelased mainivad mehi kokku 128 korral ja naisi (k.a iseennast) 79 korral. Meestegelased nimetavad naisi 13 korral ja teisi mehi või ennast nimeliselt ei märgi. (Vt tabel 13 lisas)

4.2.2. Nimelised mainimised näidendis „Vombat”

Teiste nimepidi mainimises on „Vombati” tegelased võrreldes „Isamaa pääsukeste” tegelastega passiivsemad – terve näidendi jooksul nimetatakse „Vombatis” kaastegelasi üle kahe korra vähem. Enim räägib teistest (nimeliselt) Elmo ja teeb seda enam-vähem võrdselt nii meeste kui naiste puhul, vastavalt 15 ja 13 korda. Kõige rohkem osutab ta Tiiale, nagu ka teised tegelased – Tiia nime mainimine moodustab kõikidest mainimistest ligi kolmandiku. Küllalt palju räägitakse siiski ka Elmost ja Henrist, vastavalt 17 ja 13 korral. (Vt tabel 14 lisas)

Vastastikused tugevamad suhted võivad olla Tiia ja Elmo ning Tiia ja Rullingu vahel, sest nende tegelaspaaride mõlemad pooled osutavad üksteisele kõige rohkem. Elmole

viitab Rulling aga tunduvalt vähem ja Elmo Rullingule vaid kaks korda. Näidendi sisu arvestades on sellised järeldused loogilised, sest kõige tugevam perekonnasisene suhe näibki olevat mehe-naise Tiia ja Elmo vahel ning Elmost sõltumatu tööalane suhe üleaedsete Tiia ja Rullingu vahel.

„Vombati” naistegelased kõnelevad meestest nimega 23 korral ja teistest naistest või iseendast 9 korral. Mehed mainivad naiste nimesid 30 korral ning meeste nimesid 32 korral, mida võib lugeda võrdseks tulemuseks, eriti kui arvestada asjaolu, et naistegelasi on selles näidendis vähem. Siiski kipuvad „Vombati” näitel naised tunduvalt rohkem meestest kui naistest rääkima, meestel on tulemused tasavägised. (Vt tabel 14 lisas)

4.2.3. Nimelised mainimised näidendis „Eesti matus”

„Eesti matuses” kõneldakse nimedest küllalt palju – pea sama rohkelt kui „Isamaa pääsukestes”, kus on rohkem tegelasi, keda nimetada. Rekordiliselt aktiivne nimedest rääkija on Maret, kes mainib 48 korda meeste ja 15 korda naiste nimesid. Näidendi kesksest tegelasest, noorest Andresest räägitakse nimepidi 44 korral. (Vt tabel 15 lisas) Kuna programm ei tee vahet, millisel juhul on Andrese all mõeldud noort Andrest, millisel juhul tema vanaisa, pidin õige tulemuseni jõudmiseks iga Andrest sisaldava lause konteksti süvenema. Olgu öeldud, et vana Andrest mainiti nimega 14 korral.

Ka (noor) Andres ise nimetab teisi tegelasi päris palju – 23 korral, millest 17 korda mainib ta oma naise Lee nime. Lee 13 nimemainimisest 12 moodustab Andrese nimi, seega on taas näha, et nendevahelised lähedased suhted tulevad välja ka statistika kaudu. „Eesti matuses” naistegelased kasutavad oma kõnes kaastegelistest meeste nimesid 75 ja naiste nimesid 21 korral. Mehed võtavad naiste nimesid suhu 44 ja meeste nimesid 35 korda. Jälle on näha tendentsi sellest, et naised kipuvad meestest rohkem rääkima kui: a) naistest; b) mehed naistest. (Vt tabel 15 lisas)

4.2.4. Nimelised mainimised kõikides uuritud näidendites

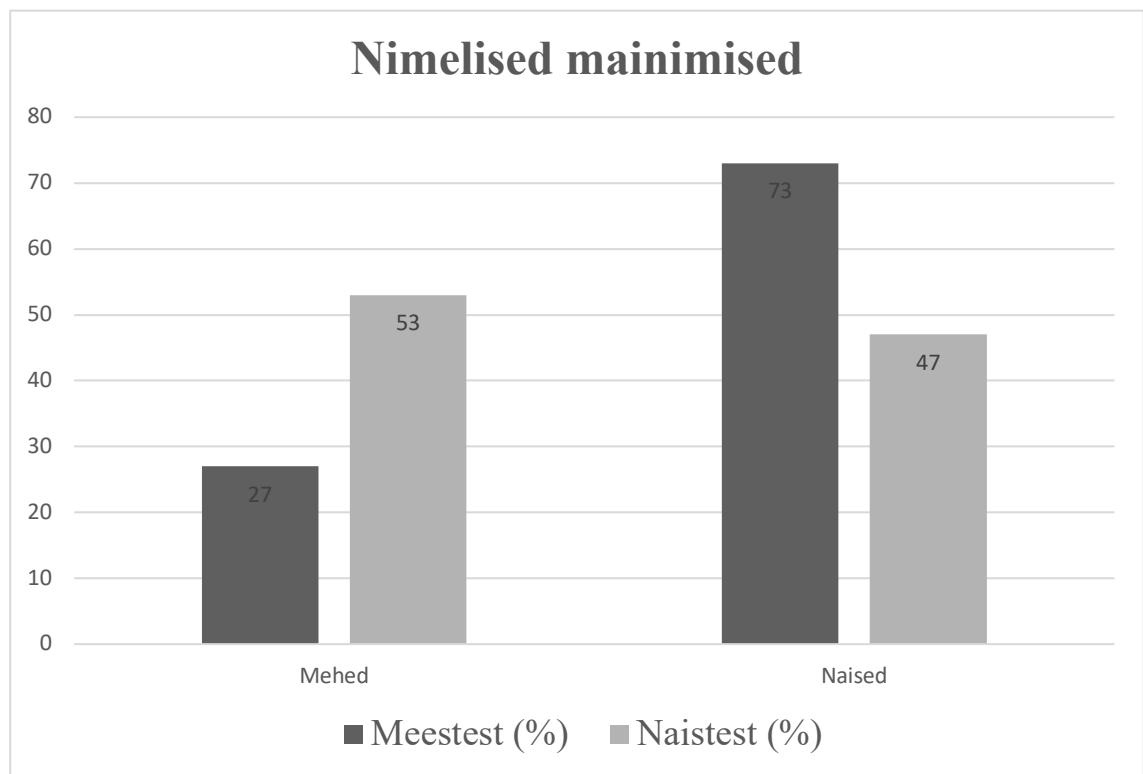
Tabelisse 16 (vt lisa 1) koondasin kõikide näidendite nimeliste mainimiste andmed. Esimeses veerus on teiste (mõnel juhul ka enda) nimede nimetajad esitatud mainimiste arvu järgi proportsionaalselt kahanevas järjekorras. Teises veerus on iga kõneleja kohta

välja toodud nimede mainimise koguarv ja esimestes sulgudes meeste ja naiste nimede osakaal sellest. Kolmandas veerus olen tegelased esitanud nende enda nimede teistepoolse mainimise protsentuaalse osakaalu järgi. Nii teise kui neljanda veeru protsendid (v.a viimase rea omad) on arvatud iga näidendi kõikide nimeliste mainimiste põhjal – „Isamaa pääsukestes” oli neid 220, „Vombatis” 94 ja „Eesti matuses” 175. (Vt tabel 16 lisas)

Teistest räägivad nimeliselt väga vähe või üldse mitte pigem meestegelased, eriti „Isamaa pääsukeste” omad, kelle päralt on esimese veeru viis viimast positsiooni. Esimesed kohad kuuluvad naistele, meestest on Elmo kõige aktiivsem teiste nimedest kõneleja. (Vt tabel 16 lisas) Meeste nimesid nimetatakse kõigi kolme näidendi peale ligi 59% juhtudest, kusjuures naised räägivad meestest nimeliselt 210 korral ehk üle 73% kõikidest võimalustest. Naiste nimesid nimetatakse järelilikult umbes 41% juhtudest, millest 95 korral ehk ligi 47 protsendil kõnetavad naised iseendid ja 53 protsendil kordadest teevad seda mehed. (Joonis 2)

Eelnevaid tulemusi arvesse võttes on ka loogiline, et tabeli veergudes, mis näitlikustavad, kellest enim kõneldakse ja kui palju seda tehakse, on lõpu pool rohkem naistegelasi ja eespool enam meestegelasi, kuigi tabelit juhib kahtlusteta just naistegelane. Taas ilmneb, et meeste nimesid mainitakse pea 60% juhtudest, mis on naiste nimede mainimise protsendiga võrreldes märkimisväärne erinevus isegi situatsioonis, kus meestegelasi on kolme näidendi peale kolme võrra rohkem. (Vt tabel 16 lisas)

Iga näidendi individuaalse nimeliste mainimiste analüüsi põhjal tuli välja, et meeste nimesid võetakse suhu rohkem kui naiste nimesid. „Isamaa pääsukeste” ja „Eesti matuse” tulemustest avaldus veel, et naised kipuvad meestest tunduvalt rohkem nimeliselt rääkima kui teistest naistest ja iseendast, samuti enam kui mehed naistest. Sarnased tendentsid ilmnesid ka tabelis 16 ja joonisel 2.

Joonis 2. Nimelised mainimised kõikides uuritud näidendites

4.3. Isikulised asesõnad

Isikulised asesõnad märgivad kõneleja, vastuvõtja või kellegi kolmanda isikut ning neid on olemas kuus: *mina (ma)*, *sina (sa)*, *tema (ta)*, *meie (me)*, *teie (te)* ja *nemad (nad)* (Erelt 2007). Isikuliste asesõnade ehk personaalpronoomenite uurimine selle töö kontekstis on oluline, et analüüsida, kuhu tegelased oma tähelepanu suunavad – kas nad osutavad rohkem endale või keskenduvad enam teistele ja kolmandatele isikutele. Ning kas nende valikute põhjal tulevad välja ka sugudevahelise keelekäitumise erinevused.

James W. Pennebaker on oma 2011. aastal ilmunud raamatus "The Secret Life of Pronouns" leidnud, et funktsioonisõnad nagu pronoomenid, eessõnad, artiklid jms võivad rääkida paljutki inimese aususe, stabiilsuse ja enesetaju kohta. Näiteks on välja tulnud, et rõhutud, depressiivsusele kalduvad inimesed kasutavad rohkem pronoomenit *mina* kui emotsionaalselt stabiilsed inimesed. Samuti kalduvat valetav inimene kasutama enam *meie*-pronoomenit. Oma raamatut tutvustavas artiklis vastab Pennebaker jaatavalt ajakirjaniku küsimuse peale, kas eri soost inimesed kasutavad funktsioonisõnu erinevalt.

Ta toob näiteks, et vastupidiselt üldlevinud arvamusele meeste *mina*-pronoomeni rohkest kasutusest neile omase väidetava enesekesksuse tõttu on tõestatud, et tegelikult viitavad endale pronoomenitega rohkem hoopis naised. Samuti kipuvad viimased enam kasutama nii ainsuse kui mitmuse kolmanda isiku pronoomeneid, mida Pennebaker põhjendab sellega, et naised rääkivat rohkem inimestest ja suhetest. (Pennebaker 2011)

Selles alapeatükis hoidun tegelaste emotsionaalse stabiilsuse kohta hüpoteese seadmast, ent selgitan nii näidendi kaupa kui ka komplekselt välja need, kes endale ja teistele isikupronoomenitega enim viitavad. Andmed kajastavad Antconci abil koostatud sõnaloendite tulemusi. Arvestatud on kõikide isikuliste asesõnade käändeid, kuid paraku ei ole programm võimeline personaalpronoomenite *tema* (sg3) ja *nemad* (pl3) puhul tuvastama, kas kõneldakse inimesest või esemest. Seega kajastuvad tulemustes ka mõningad viited elututele objektidele. Kolme järgneva jaotise juurde kuuluvates tabelites on tegelased esitatud tähestikulises järjestuses.

4.3.1. Isikulised asesõnad näidendis „Isamaa pääsukesed”

Ainsuse esimest isikut märkivat pronoomenit (sg1) kasutavad kõik tegelased peale Helgi, Merikese ja Sveta enda kõnes kõige rohkem. Viimased eelistavad enam ainsuse 2. (sg2) või 3. pööret (sg3). Enim osutavad personaalpronoomeni abil enesele Jaagup (100%, ent vaid kolm mainimist), Toivo (89,5%) ja Valdek (77,5%). See justkui kinnitaks, et mehed on pigem keskendunud iseendale ja naised teistele inimestele ning nendega lävimisele ja seeläbi suhete hoidmisele. (Vt tabel 17 lisas)

Näiteks kasutavad naised keskmiselt 15,3% kordadest asesõna *meie* (pl1) võrreldes meeste keskmisega, mis on kõigest 5 protsenti. *Sina*-pronoomenit (sg2) pruugivad naised keskmiselt üle 31% ja mehed ligi 12% juhtudest. Ka teiste isikuliste asesõnade kasutamises on mehed tagasihoidlikumad.

4.3.2. Isikulised asesõnad näidendis „Vombat”

„Vombati” tegelasist kasutab *mina*-pronoomenit kõige rohkem Rulling (58%), kes lugemise põhjal paistab muu tegelaskonna seast silma teatava enesekesksuse ja isegi arrogantsuse ning pealetükkivuse poolest. Ta tunnistab ainult enda tõde ja ei ole kuigi

avatud kompromissidele ning suhtlusele, mis talle endale tulu ei too. Samas osutavad endale palju ka Henri (41,3%) ja Linda (40,2%) (vt tabel 18 lisas), keda ei saa aga kindlasti egotsentrilisteks tegelasteks pidada – Linda elu seisneb peamiselt teiste eest hoolitsemises ja ka Henri jaoks on perekonnasuhete hoidmine äärmiselt oluline.

Lihtne arvutus näitab, et „Vombati” tegelased kasutavad ainsuse esimese isiku asesõna võrdselt – mehed keskmiselt 35,8 ja naised 36,1 protsendil juhtudest. Ka sg3 ja pl3 kasutamisprotsentide vahel pole suuri erisusi – meestel on need vastavalt 23,1 ja 6 ning naistel 23 ja 4,5 protsenti. Natuke suurem erinevus tuleb sisse pronoomeni *meie* (pl1) tulemuste vahel. Nimelt pruugivad mehed seda 8,9% võrreldes naiste 6 protsendiga. Naiste kõnes esineb asesõna *teie* (pl2) üle kolme korra rohkem (15,4%) kui meeste kõnes (4%). Tavaliselt kasutatakse seda „Vombatis” pronoomeni *sina* asemel viisakusmarkerina. Eriti tihe teietamine käib Grete ja teiste tegelaste vahel, vaid Henrit ta sinatab. Kuigi Grete on Linda vanaonu tütar, on ta perekonna jaoks siiski võhivõõras, mistõttu võib mõlemapoolset *teie* kasutamist *sina* asemel loogiliseks pidada.

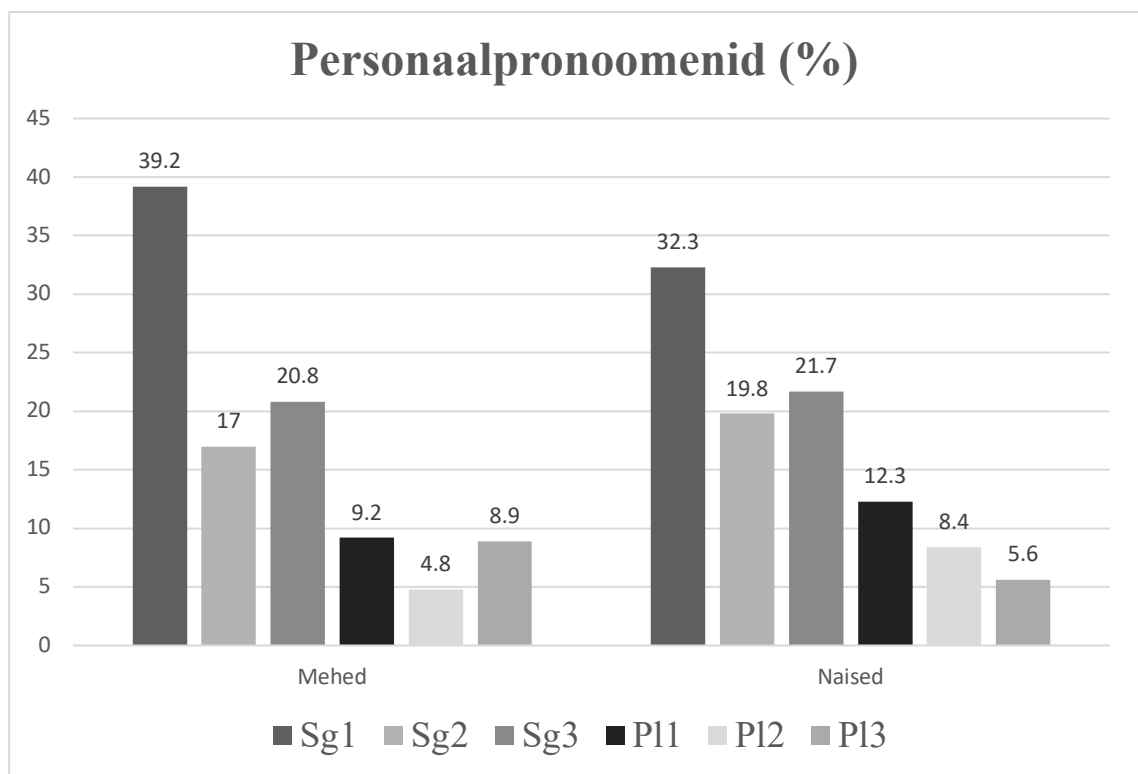
4.3.3. Isikulised asesõnad näidendis „Eesti matus”

„Eesti matuse” tegelastest on Maret ja Sass need, kes personaalpronoomenit *mina* rohkem kui teisi asesõnu ei kasuta. Mõlema tekstis on sagedasem hoopis sg2, Maretil ka pl1. Teistest tunduvalt enam – pea 50% enda kõikidest pronoomenitest – osutab endale Indrek, natuke rusetud olemisega kunstnikuhing, kes vaevleb pangalaenu ja oma noorema naise ambitsioonikate nõudmiste all. Selle näite põhjal võib teatud määral isegi Pennebakeriga (2011) nõustuda – ehk kasutavad ka Kivirähki näitel depressiivsusele kalduvad inimesed *mina*-pronoomenit teistest enam. (Vt tabel 19 lisas)

Keskmiselt leidub meeste kõnes pronoomenit *mina* 36,7%; pronoomenit *sina* 17,7%; pronoomenit *tema* 20%; pronoomenit *meie* 11,9%; pronoomenit *teie* 3,2% ja pronoomenit *nemad* 12,4% juhtudest. Naiste kõnes on protsentuaalsed jaotused vastavalt 33,4; 23,6; 17,9; 12,3; 4,5 ja 8,4. Niisiis kasutavad „Eesti matuse” nais- ja meestegelased isikulisi asesõnu üpris sarnaselt, natuke suuremad erinevused tulevad sisse sg2 (*sina*) ja pl3 (*nemad*) puhul – esimest pruugivad naised ligi 6% rohkem ja teist mehed 4% rohkem.

4.3.4. Isikulised asesõnad kõikides uuritud näidendites

Joonisel 3 kajastuvad kõigi kolme näidendi tegelaste personaalpronoomenite kasutamise keskmised tulemused. Protsentide arvud peegeldavad tegelasrühmade keskmisi tulemusi. Suurim, silmaga nähtav erisus tuleb välja enda isikule viitamises ehk sg1 sageduses – naised teevad seda natuke alla kolmandiku ja mehed veidi vähem kui 40 protsendil juhtudest. Kolme-nelja protsendi võrra kalduvad naistegelased meestest enam kasutama pronoomeneid *sina* (sg2), *meie* (pl1) ja *teie* (pl2). Mehed eelistavad aga rohkem asesõna *nemad* (pl3). (Joonis 3) Niisiis koondub meestegelaste tähelepanu rohkem endale, mõnikord ka kolmandatele isikutele. Naistegelased on aga enam keskendunud otsest suhtlust soosivate isikuliste asesõnade kasutamisele ja võib-olla selle läbi ka suhete loomisele ja hoidmisele.

Joonis 3. Isikulised asesõnad kõikides uuritud näidendites

4.4. Sagedased sõnad ja sõnapaarid

Sagedate sõnade ja sõnapaaride analüüsimise üks eesmärgi on aru saada, millest tegelased räägivad. Samas peab arvestama, et kuna sagedusloendites esinevad sõnad ja sõnamitmikud ilma kontekstita, ei saa puhtalt üksikute sõnade järjekorra alusel väga põhjanevaid järeldusi teha. Selle peatüki teine eesmärk on võrrelda saadud tulemusi uuema eesti ilukirjanduse mitmikute loenditega (Raudvere ja Uihoaed 2018), sest on ootuspärane, et esimestel kohtadel olevad sõnad ja sõnapaarid ütleavad enam eesti (kirja)keele kohta kui vaatlusaluste näidendite ja nende tegelaste kohta.

Olen tulemused kogunud lemmatiseeritud tegelaskõnedest (v.a sõnapaaride puhul) ning järjekordade koostamisel kasutanud Antconci abi. Esitan iga tegelase kohta maksimaalselt 20 levinumat sõna, nimisõna ja sõnapaari. Kõikide minimaalne esinemissagedus peab olema vähemalt kolm korda. Seetõttu on mõne tegelase sagedusloendid üsna napid. On võimalik, et loendite 20. kohale pretendeerib mitu sõna (näiteks esineb „Isamaa pääsukeste” Kaarli tekstis võrdne arv kordi seitse sõna, mis asetsevad kohtadel 20–27). Sellistel puhkudel olen eelistanud tähestikulises järjestuses eespool paiknevat sõna või -ühendit.

Järgnevate jaotiste tabelites (v.a nimisõnade tabelid) on alla joonitud need sõnad ja sõnaühendid, mis puuduvad eesti ilukirjanduse loendite 30 sagedasema hulgast. Esitamata jätsin lemmade ja nende ühendite arvu, sest need sõltuvad iga tegelase sõnade koguarvust. Protsentuaalse osakaalu leidmine tegelaste kõigist sõnadest poleks aga kuigi mõttekas, sest protsendid ja nende vahed on väikesed. Seetõttu on selles alapeatükis eelkõige oluline sõnade ja sõnapaaride positsioon tegelaste kõnedes.

4.4.1. Sagedased sõnad ja sõnapaarid näidendis „Isamaa pääsukesed”

„Isamaa pääsukeste” tegelaste sagedussõnad olid suhteliselt sarnased eesti ilukirjanduse loendi tulemustega. Kõige rohkem lahknevusi leidsin Valdeku kõnest, kellel kuulus 20 sagedama lemma hulka 12 ilukirjanduse loendis pärast 30. kohta esinevat lemmat – nt *ema*, *euro*, *õlu* ja *kodu*. (Vt tabel 20 lisas)

Paljude tegelaste kõnes leidub selliseid levinud verbe nagu *olema, saama, tulema, minema, tegema, pidama ja teadma*, mis on ka eesti ilukirjanduse loendites 1.–25. kohal. Veel on sagedased partiklid ning sidendid *ja, tema, mina, see, ei, et, kui, sina, mis, aga, oma, ka, nii, kes* ja *ning*. Naistegelaste kõnes on rohkem rõhutamist või kõhklust märkivaid adverbide nagu *ju, küll* ja *no*. (Vt tabel 20 lisas)

Tabelisse 21 (vt lisa 1) kogusin vaid nimisõnad, sest just need väljendavad kõige täpsemini, millest või kellest tegelased enim räägivad. Kuna Jaagup ega Toivo ei öelnud oma sõnavõttudes ühtegi nimisõna vähemalt kolm korda, jätsin nemad sellest tabelist välja, tabelist 22 puuduvad samal põhjusel Jaagup ja Jass. Eranditult kõigi „Isamaa pääsukeste” naistegelaste nimisõnade sagedusloendites esineb mõne mehe nimi ja samuti substantiiv *mees*. Meestegelastest on ka Kaarli sagedamate nimisõnade hulgas *Merike* ja *naine*, kuid teistel meestel nimisõnalised viited naistele puuduvad – v.a Valdekul, kelle kõige sagedasem substantiiv on *ema*. See näitab taas, et naised kõnelevad rohkem meestest kui mehed naistest. (Vt tabel 21 lisas)

Mehed räägivad rohkem tööst, rahast või autodest, naised aga kodust, ajast ja perekonnast. Sellest kõnelevad ka tabelisse 22 (vt lisa 1) kantud sõnapaarid. Näiteks viitab Kaarel mitmeid kordi piirkonna esimehele, kellele ta muusikalis Pätsu mängides muljet tahab avaldada. Valdeku sagedaseim sõnapaar on *kaks eurot*, mis on otsene viide tema rahanurumiskombele. Naistel aga on sõnapaarid tihti seotud isikuliste asesõnadega. Ootuspäraselt seostuvad paljud naistegelaste sõnad ka näidendi keskse tegevusega, Vabadussõja-aegse näidendi lavastamisega (nt *muusikal, vabadussõda, kultuurimaja, ohvitser, stseen, näitemäng* jne), meestegelaste huvipuudus asja vastu tuleb kaudselt esile ka lavastust puudutavate sisusõnade vähesuses. (Vt tabel 22 lisas)

4.4.2. Sagedased sõnad ja sõnapaarid näidendis „Vombat”

Levinud verbid, ase- ja sidesõnad on tavalised ka „Vombati” tegelaskõnedes. Rõhutamise või kõhklemise märkimiseks on Kivirähk tihti kasutanud adverbide *ju* ja *no*, kusjuures sel korral näib, et sellised sõnad on omased nii mees- kui naistegelastele. (Vt tabel 23 lisas)

Sagedate nimisõnade tabelist (vt lisa 1) ilmneb hästi, et tegemist on – vähemalt pealtnäha – perekonnalooga, sest iga tegelase (v.a Ilmar) levinuimate substantiivide hulka kuulub mitu perekonnaliikmeid (nt *ema, isa, vanaema, sugulane, Elmo, Tiia* jne) tähistavat lemmat. Palju korduvad ka sõnad *kodu* ja *suguvõsa*. Tegelaste sõnaloenditest saab hea aimduse sellest, mille ümber nende tegevus ja/või kõne keerlevad – näiteks Linda räägib tihti vorstist ja pannkookidest, Henri päkapikkudest, haldjatest ja haldjakeelest. Elmo kõneleb andrespaasilikult inimesest, jumalast ja tööst ning Rulling, tema naaber, majast ja maast, eestlastest, kuradist ja neegritest. Kuigi sõnaloendite põhjal on võimalik luua üsna lihtsakoelisi tegelasprofiile, tabavad sagedussõnad päris täpselt neist kõnelejate olemust.

Sõnapaaride uurimise põhjal nähtus, et levinud bigrammid koosnevad mõnest pronoomenist ja perekonnasõnast (nt *teie ema, oma isa, minu vanaisa* jne) või eitusest ja pronoomenist/verbist (nt *ma ei, ei ole, ei mäleta*). Mingil põhjusel luges Antconc kaheks sõnaks ka ebakindluse markerit, adverbi *võib-olla*, mida esineb rohkelt Elmo, Grete ja Tiia sõnavõttudes. Emotsionaalne keelekasutaja näib olevat Elmo, sest ta tarvitab tihti oma sõnavõttude alguses hüüdfraase *oh jumal* ja *(oh) jumal jeesus*. Ühtegi vähemalt kolm korda esinevat sõnapaari ei olnud Otul, mistõttu jäi ta tabelist välja. (Vt tabel 25 lisas)

4.4.3. Sagedased sõnad ja sõnapaarid näidendis „Eesti matus”

Näidendi keskne teema ja tegelaste (pinnapealne) olemus joonistub välja ka „Eesti matuses” sõnade ja sõnapaaride loeteludest. Taas on väga sagedased perekonnaga seotud sõnad, aga ka substantiivid *töö, matus* ja *kodu/maja/talu* esinevad tegelaskõnedes väga tihti. Naised räägivad palju Andresest, mehed eriti palju tööst ja elust. Mõlemal sugupoolel korduvad rohkelt mõisted *aeg, isa* ja *maja*. Indreku romantiline loomus tuleb teataval määral välja tema rohkelt mainitud sõnadest *armastus* ja *koduõu* ning Lee reisimishimu võib kajastuda apelsinipuudest rääkimises. (Vt tabel 27 lisas)

Sõnapaaride loenditest (vt tabel 28 lisas) ilmneb, et hüüdfraase kasutab enim Maret (*issand jumal, issand mida*). Kõhklust on näha Andrese tulemustest (*võib-olla, mina ei, ei oska, ei saa*) ning teatavat kindlust Sassi kõnepruugist (*kogu aeg, on ikka, tuleb ikka*).

Kuigi tegelased rõhutavad erinevaid asju, näitab statistika, et nad on keelekasutajatena siiski sarnasemad kui kahe eelmise näidendi tegelased. Näiteks on kõige sagedamate sõnade loetelude (vt tabel 26 lisas) esimesed seitse lemmat kõigil „Eesti matuse” tegelastel valdavalt samad.

4.4.4. Sagedased sõnad ja sõnapaarid kõikides uuritud näidendites

Selles jaotises võrdlen kõigi näidendite mees- ja naistegelaste levinumaid sõnu, nimisõnu ja sõnapaare. Olen tulemused koondanud kahte tabelisse: ühes on välja toodud meeste ja teistes naiste sõnaloendid.

Sagedussõnade kasutamises ei esine kahe tegelasgrupi vahel suuri erinevusi. Samuti vastab pilt sellele, mida esindavad uuema eesti ilukirjanduse loendid. Kõrvalekaldena on tabelitest 29 ja 30 siiski näha, et nii nais- kui meestegelased kasutavad aktiivselt rõhutus- ja kõhklussõna *ju* – tõsi, naistel on selle adverbi positsioon isegi pisut kõrgemal kui meestel. Naistegelaste levinumate lemmade hulka kuulub veel adverb *küll*, mille eesmärk on öeldut kord rõhutada, kord markeerida tundetooni – igatahes on see teistest tabelis olevatest sõnadest emotiivsema varjundiga. (Vt tabelid 29 ja 30 lisas)

Sagedate nimisõnade näidenditeülesel uurimisel hakkas eriti teravalt silma, et naised räägivad palju meestest ning mehed naistest ja meestest enam-vähem võrdselt – nii nimeliselt kui perekonnasõnade (nt *isa*, *ema*) kaudu. Meestel on sõna *töö* küll mõnevõrra eespool, kuid samas näib see mõlema tegelasrühma jaoks oluline teema olevat. Mehed kõnelevad rohkem majast, naised seevastu kodust. Lastest (vähemasti selle sõna kaudu) räägivad näidendites valdavalt naised. Meeste kõnepruuki rikastavad ka vandesõnad, millest levinuim on *kurat*, aga ka substantiiv (sageli küll hüüdsõna rollis) *jumal*. Eestist või eestlusest (lemma (*E/e*)esti kaudu) räägivad nii naised kui mehed võrdselt – mõlemal on see 14. kohal. (Vt tabelid 29 ja 30 lisas)

Sõnapaaride analüüsi põhjal ilmnenu erisused nais- ja meestegelaste vahelises ning uuema eesti ilukirjanduse ja Kivirähki näidendi vahelises võrdluses on küllalt väikesed, kuid mitte olematud. Mõlema tegelasgrupi kõnes on märkimisväärsel hulgal kasutatud adverbi *võib-olla*, seekord meestegelaste seas enam. Veel leidub meeste kõnes rõhutavat

sõnapaari *nii palju* ja eitavat verbivormi *ei tule*. Naised kipuvad rõhutavas positsioonis kasutama adverbi *kogu aeg*. (Vt tabel 30 lisas)

4.4.5. Sagedate märksõnade loend

Antconcis on võimalik koostada sagedate märksõnade loendeid (ingl *keyword list*), mille abil saab võrrelda kahe tekstikorpuse suurimaid sõnavaliku erisusi. Märksõnade loendid sisaldavad sõnu, mis esinevad ühes korpuses statistiliselt tunduvalt rohkem kui teises – ehk praegusel juhul koosneb märksõnade loend neist sõnadest, mida on ühe tegelasgrupi (naised) sõnavõttudes rohkem kui teise tegelasgrupi (mehed) sõnavõttudes või vastupidi. Et selle uurimuse tekstimaht on programmi jaoks küllalt väike, tuli loend lühike – Antconc tõi välja vaid 15 lemmat, mille kasutamissageduse erinevus on mees- ja naistegelaste vahel märkimisväärne. Väikese tekstimahu tõttu ei saanud võtmesõnu ühe näidendi kaupa uurida, seega koosneb üks korpus kõikide uuritud näidendite naistegelaste ja teine korpus meestegelaste kõnest. Sõnad on korjatud lemmatiseeritud tekstidest.

Tabeli 31 (vt lisa 1) esimeses veerus on lemmad, mis esinevad naiste kõnes tunduvalt rohkem kui meeste kõnes, teises veerus on lemmad, mida mehed naistest enam kasutavad. Sõnad on tabelis esinemissageduse järjekorras. Põhjus, miks naised väga palju Vabadussõjast räägivad ja mehed peaaegu üldse mitte, seisneb selles, et just naised tegelevad näidendis „Isamaa pääsukesed” sõjaainelise muusikali lavastamisega. Samal põhjusel kasutavad nad ka rohkem verbi *mängima*, tavaliselt *näitlemise* tähenduse all. Taas ilmneb, et naised räägivad enam meestest kui mehed meestest või mehed naistest. Vandesõna *kurat* ja rõhutavat adverbi *alati* kasutavad meestegelased oluliselt rohkem kui naistegelased. Miks aga just „Vombati” mehed nimategelast rohkem mainivad (tegelikult räägib ka vanaema voblast ehk kaude vombatist), on puhtalt teose sisu tõlgenduse küsimus ning võib osutada moodsatele perekonnasuhetele, aga ka nt konservatiivsele hoiakule millegi tundmatu ja omapärase suhtes. (Vt tabel 31 lisas)

4.4.6. Sõnapilved

Sõnapilved ehk kõige sagedamini esinevate sõnadega joonised koostas tekstianalüsaatori Voyant Toolsi (2019) abil. Sõnapilves visualiseeritakse tulemusi nii, et korpuses rohkem esinevad sõnad on esitatud suuremalt ja vähem esinevad sõnad väiksemalt. Moodustasin sõnapilved kahe korpuse, meeste ja naiste oma põhjal. Korpusesse sisestatud tekstid olid kõik lemmatiseeritud kujul. Sõnapilvedes ei esine stoppsõnu ehk neid, mida leidub pea kõikides tekstides küll tihti, ent mis ei kanna erilist informatsiooni teksti sisu kohta (nt sidesõnad, kaassõnad jne). (Sisu@UT 2019) Sestap sisestasin analüsaatorisse Kristel Uiboia (2018) koostatud stoppsõnade nimekirja. Kummalegi joonisele lasin programmil kuvada 105 lemmat.

Verbid *teadma* ja *tahtma* on mõlema tegelasgrupi puhul domineerivad, samuti näiteks adverbid *küll* ja *no*. Mehed kasutavad enam verbi *kuulma*, naised aga verbi *rääkima*. Teravalt hakkab veel silma, et mehed räägivad palju emast ja tööst, naised meestest ja ajast. Naised kasutavad rohkem *kodu*-sõna, mehed kõnelevad enam-vähem võrdselt nii kodust kui majast. Perekonnasõnu näikse naiste kõnes enam olevat. Vandesõnu naistegelaste sõnapilves ei ole, meestel üks on – *kurat*. (Joonised 4 ja 5)

Joonis 4. Sõnapilv – mehed

4.5. Lauselõpumärgid

Vaatlusalustes näidendites lõpetavad tegelased oma (ortograafilisi) lauseid neljal eri viisil: punktiga, hüüumärgiga, küsimärgiga või mõttepunktidega. Kuna selle töö analüüsisosast on välja jäänud remargid, mis mõnikord selgitavad, kuidas tegelased autori nägemuses kõnelema peaksid – kuigi suuremal osal juhtudest autori selgitusi tekstis ei ole – sisaldavad lauselõpumärgid tihtipeale lugejale olulist informatsiooni kõneleja hoiaku ja intonatsiooni kohta.

Punktiga lõppev lause võib oma kommunikatiivselt funktsioonilt olla nii küsi-, käsk- kui väitlause, seega ei saa üheselt öelda, mida pelgalt viis lause punktiga lõpetada tegelase või tema kõneldu kohta räägib. On ootuspärane, et vähemalt kirjakeelses tekstis lõpetatakse suurem osa lauseid punktiga. Kuna Andrus Kivirähki näidendite keel on enamasti normingupärane (kõrvalekaldeid esineb mõneti vaid sõnatasandil), kajastuvad ka alljärgnevatel tulemustes sarnased tendentsid kui muudes normitud tekstides – punktiga lõppevaid lauseid on rohkem kui teiste kirjavahemärkidega lõppevaid lauseid. Huvitavaks läheb teiste märkidega. „Eesti keele käsiraamatu” (1997) järgi asendab kirjas just hüüumärk kõnes olevat spetsiifilist intonatsiooni – olgu tegemist täiskujulise hüüdlause või üksiku hüüdsõna(fraasi)ga – mõlema eesmärk on edastada kõneleja emotsioone ja tundeid (Erelt jt 1997). Et levinud arusaama järgi on naised keelekasutajatena tundelisemad (nt Kring 1998; Parkins 2012), võib eeldada, et nad ütlevad enam lauseid, mille põhitoon kõnes on üpris kõrge ning mida kirjas märgitakse hüüumärgiga. Samuti peetakse naisi kõhklevamateks (keelekasutajateks), mistõttu oleks ka ootuspärane, et naiste kõnes on suurem osakaal sellistel lausetel, mis lõpevad küsimärgi või mõttepunktidega. Viimaste puhul tuleks eristada neid, mille funktsioon on kõneleja soovil lause lõpetamata jätta või sõnajärge otsida, ja neid, mis on märgitud teise kõneleja poolt katkestamise tõttu. Näidendite tekstides pole selliste eesmärkide eristamine aga alati kuigi lihtne, välja arvatud juhul, kui mõttepunktidega lõppev lause on kõnevooru viimane või on selle järele remargina märgitud paus.

Ruumi kokkuhoiu mõttes lähenen andmetele selles alapeatükis (v.a viimases jaotises) tegelastepõhiselt ehk toon ühes tabelis välja iga lauset lõpetava kirjavahemärgi arvu ja protsentuaalse (kõik protsendid ümardasin vajaduse korral kümnendikeni) osakaalu

vastava tegelase kõikidest lausetest. Tegelaste nimed on selle alapeatüki esimese kolme jaotise tabelites esitatud tähestikjärjestuses. Viimases jaotises võrdlen taas kõigi kolme näidendi meeste ja naiste tulemusi, mistõttu esitan andmed kirjavahemärkide kaupa ning järjestan need kahanevas järjekorras.

4.5.1. Lauselõpumärgid näidendis „Isamaa pääsukesed”

„Isamaa pääsukeste” tegelastest kasutab punktiga lõppevaid lauseid enim Jaagup (100%) ja kõige vähem Pilvi (44,5%) (vt tabel 32 lisas). Sellest võib lihtsakoeliselt järeldada, et ilmselt on Jaagup üks näidendi resoluutsemaid ja konkreetsemaid tegelasi – ta võtab teistest tunduvalt vähem sõna, tema sõnavõtt on kõige napimad ja need on alati otsustavalt lõpetatud (näide 2).

Näide 2:

JAAGUP: Mina võin mängida.

HELGI: Mida?

JAAGUP: Mina võin mängida.

HELGI: Keda sa võid mängida?

JAAGUP: Sõdurit. Muusikalis. (Kivirähk 2018: 39–40)

Kui aga näidendit n-ö lähedalt lugeda, ei saa sellist järeldust teha. Pigem hakkab silma, et Jaagup on ebakindel, oma isa poolt isegi taga kiusatud ning teda ümbritsevate vanemate naiste poolt liigagi hellitatud, mistõttu on tema hingeelu natuke häiritud. Seega tuleb konteksti süüvimata üksikute lausete põhjal järelduste tegemisel eriti ettevaatlik olla.

Naiste keskmine punktiga lause lõpetamise protsent on 53,6 ja meestel 64,6, niisiis on naiste kasutada rohkem emotsionaalselt laetud intonatsioonimärke. Kuigi ka punktiga lõppev lause võib sisaldada küsimusi, kahtlusi, käsklusi ja muud, käsitlen siin punkti intonatsiooni mõttes kõige neutraalsema lauselõpumärgina. Lausete sisulise emotsionaalsuse üle aitavad paremini otsustada sõna- ja sõnaühendite loendid. (Vt tabel 32 lisas)

Mõttepunkte on Kivirähk kõnealuses näidendis enam kasutanud ühe tegelase repliigisisese mõttepausi märkimiseks kui teise tegelase poolseks katkestuseks. Sageli on

sellised pausid põhjustatud ebamugavusest või -kindlusest, palju vähem eneseparandusest või õige sõna otsimisest, nagu on tavapärane teha suulises keeles. Kõige kahtlevama intonatsiooniga repliigid on üllatuslikult kirjutatud meestele: Toivole (21,9%), Kaarlile (12,8%) ja Valdekule (12,4%), kuigi „päris” keelekasutajatest tavatsetakse ebakindlatena näha pigem naisi. Peale Jaagupi, kelle laused lõppevad eranditult punktiga, ongi vähim mõttepunkte märgitud just naistegelaste sõnavõttudesse: Sveta (1,2%) ja Birgiti (4,6%) omadesse. Keskmiselt kasutavad naised mõttepunkte 6,1% ja mehed 10,2% kõikidest juhtudest. (Vt tabel 32 lisas)

Pea võrdselt palju kasutavad oma lausetes hüüumärke Anu (30,1%), Merike (28,9%), Pilvi (28,8%) ja Sveta (27,7%). Kõige vähem on neid peale Jaagupi kasutusel Toivol (6,3%) ja Birgitil (16,7%). Meeste keskmine hüüumärkide kasutamise tulemus on 15,1% ja naistel 26,2%, mis tähendab, et naistegelaste tekstis on emotsionaalsemat intonatsiooni märgitud üle 40 protsendi võrra enam kui meestegelaste tekstis.

Kõige rohkem küsimärgiga lõppevaid küsimusi esitavad Merike ja Jass (kumbki 17,8%), neile järgnevad Toivo ja Pilvi (kumbki 15,3%). Naiste ja meeste võrdluses selgub, et naised kasutavad küsimärke keskmiselt 14,7% juhtudest ja mehed 10,1% juhtudest.

4.5.2. Lauselõpumärgid näidendis „Vombat”

Punktide ja mõttepunktide kasutamises ei saa „Vombati” mees- ja naistegelaste vahele tahes või tahtmata sirgeid jooni tõmmata. Kõige rohkem lõpetab punktiga lauseid Henri (73,5%) ja kõige vähem samuti meestegelane Otu (36,7%). Viimase sõnavõttud ei lõpe ka kunagi mõttepunktidega, ent taas leidub neid üsna palju meestegelase (Ilmar – 9,1%) lausetes. „Vombati” naised kokku kasutavad punkte keskmiselt 57,8% ja mõttepunkte 3,1% kordadest. Mehed vastavalt 59,4% ja 4,1% kõikidest juhtudest, seega on need tulemused küllalt võrdsed. (Vt tabel 33 lisas)

Veidi suurem erinevus tuleb taas sisse enam emotsionaalsust märkivate interpunktsioonimärkide kasutamises. Pea 45% oma lausetest lõpetab hüüumärkidega meestegelane Otu, samas kõige vähem kasutab hüüumärke samuti meestegelane (Henri – 10,2%), mistõttu ütlevad saadud tulemused praegusel juhul kindlasti rohkem konkreetsete tegelaste kui ühe tegelasrühma kohta. Olgu mainitud, et meeste keskmine

hüüumärkide kasutamise sagedus on „Vombatis” 22,2% ja naistel 17,9%. „Isamaa pääsukesega” sarnaselt on naistegelastele kirjutatud enam küsimärkidega lõppevaid lauseid. Näiteks lõpetab Linda üle veerandi juhtudest oma lause just küsimärgiga, vähim kasutab neid emotsionaalselt laetud märke Ilmar (6,1%). (Vt tabel 33 lisas) Kõigi kolme naise keskmine küsimärkide kasutamise tulemus on siiski märkimisväärselt suurem kui meeste oma – vastavalt 21,1% ja 14,3%.

4.5.3. Lauselõpumärgid näidendis „Eesti matus”

„Eesti matuses” lauselõpumärkide statistikast selgub, et selle näidendi tegelastele on neutraalseimat lauselõpumärki omistatud palju vähem kui eelmise kahe näidendi tegelastele. Keskmiselt lõpetavad mehed vaid 38,2% ja naised 33,7% kordadest oma lauseid punktiga. Ka mõttepunktidega on Kivirähk olnud tagasihoidlik ning naiste ja meeste vahele selles osas olulist erinevust loonud ei ole – mehed kasutavad mõttepunkte 2,8 ja naised 3,3 protsendil kõikidest võimalustest. (Vt tabel 34 lisas)

Taas on olukord kontrastsem hüüu- ja küsimärkide kasutustendentse vaadeldes. „Eesti matuses” meestegelased kasutavad keskmiselt üle poole juhtudest (50,5%) hüüumärke, naised küll mõnevõrra vähem (46,4%), ent siiski märkimisväärselt. On keeruline spekuloida, millest nii sage hüüumärkide kasutamine tuleb. Ehk oli Kivirähki stiil sajandi alguses mõnes asjas praegusest erinev, võib-olla aga räägivad rohked hüüumärgid midagi näidendi sisu ja dünaamika kohta. Sageli on hüüumärkidega lõppevad laused seotud otsusekindla arvamuse või väite esitamisega, sest suuremaid ja väiksemaid (väliseid) intriige on „Eesti matuses” ka rohkem kui kahes ülejäänud komöödias. Lisaks aitavad tihedad hüüumärgid teksti edastamist tõenäoliselt ka kiirendada (ja nii tulevad eelnimetatud intriigid eriti hästi esile) (näide 3).

Näide 3:

MARET: Jumal, jumal! Kõik see tuleb nii äkki! Isa surm ja nüüd võtab poeg naise. Tule, Andres, ütleme onu Indrekule ka!

SASS: Jah, saate veel Indrekuga ühel ajal isaks! Tal ju ka uus noor naine! Neljas juba või?

MARET: Ole tasa! Kolmas! Mis see sinu asi on! Tule, Andres! Räägid onule ka!

ANDRES: Ah, sa ema võtad seda kõike liiga tõsiselt!

MARET: Armas aeg, kuidas ma pean siis seda võtma, kui mu ainus laps naise võtab!

See on ju suur asi! Tule, tule!

ANDRES: Ei, mina ei tule kuhugi! (Kivirähk 2002: 161–162)

Mõnes lauses tunduvad hüüumärgid olevat ka pooljuhuslikud (nt Andres: „Ema karjatas! (Kivirähk 2002: 178)’’; Iida: „Suvi on kõige kiirem tööaeg! (samas: 169)’’).

Küsimusi kipuvad jällegi esitama naised enam kui mehed, praegusel juhul peaaegu poole rohkem – keskmiselt 16,4% võrreldes meeste 8,6 protsendiga. Enim kasutab küsimärke Lee, kellel moodustavad nendega lõppevad laused ligi veerandi kõikidest variantidest, ning vähim Indrek ja Karla, kelle sõnavõttudes on küsimärkide osakaal vastavalt 4,9 ja 5,9 protsenti.

4.5.4. Lauselõpumärgid kõikides uuritud näidendites

Kui mõelda kõikide näidendite peale viie enim punkti ja mõttepunktidega lauseid lõpetanud tegelase sarnasuste peale (vt tabel 35 lisas), hakkab silma, et kõik nad on pärit eri näidenditest ja kõigil on neis kanda ka üpris erinev roll – seega pole neil lihtsasti tuvastatavat ühisnimetajat. Leidub nii keskseid tegelasi, nagu Andres, ja kõrvaltegelasi, nagu Jaagup. Ka nende viie tegelase vanuses ja muus sotsiaalses taustas on keeruline sarnasusi leida – järjestikustel positsioonidel on tabelis umbes kahekordse vanusevahega samast näidendist pärit Henri ja Rulling, esimene neist Inglismaal tudeeriv ja hiina neiuga kurameeriv vanematekodus resideeruv noormees ning teine isehakanud aadlikust talumees, kes hoolib luksuslikust elust ja rahvuslik-konservatiivsest mõttelaadist. Juhuste kokkulangemise tõttu või mitte saab öelda, et tabeli 35 ülemise tipu moodustavad mehed ja tervet tabeli esimest pooltki juhivad meestegelased – vaid üksikud „Isamaa pääsukeste’’ ja „Vombati’’ naistegelased on punktiga lõppevate lausete sageduse poolest tabeli eesotsas. (Vt tabel 35 lisas)

Neutraalseimat interpunktsioonivõimalust kipuvad Andrus Kivirähki konstrueeritud mehed oma kõnes võrreldes teiste lauselõpumärkidega keskmiselt pea kuue protsendi

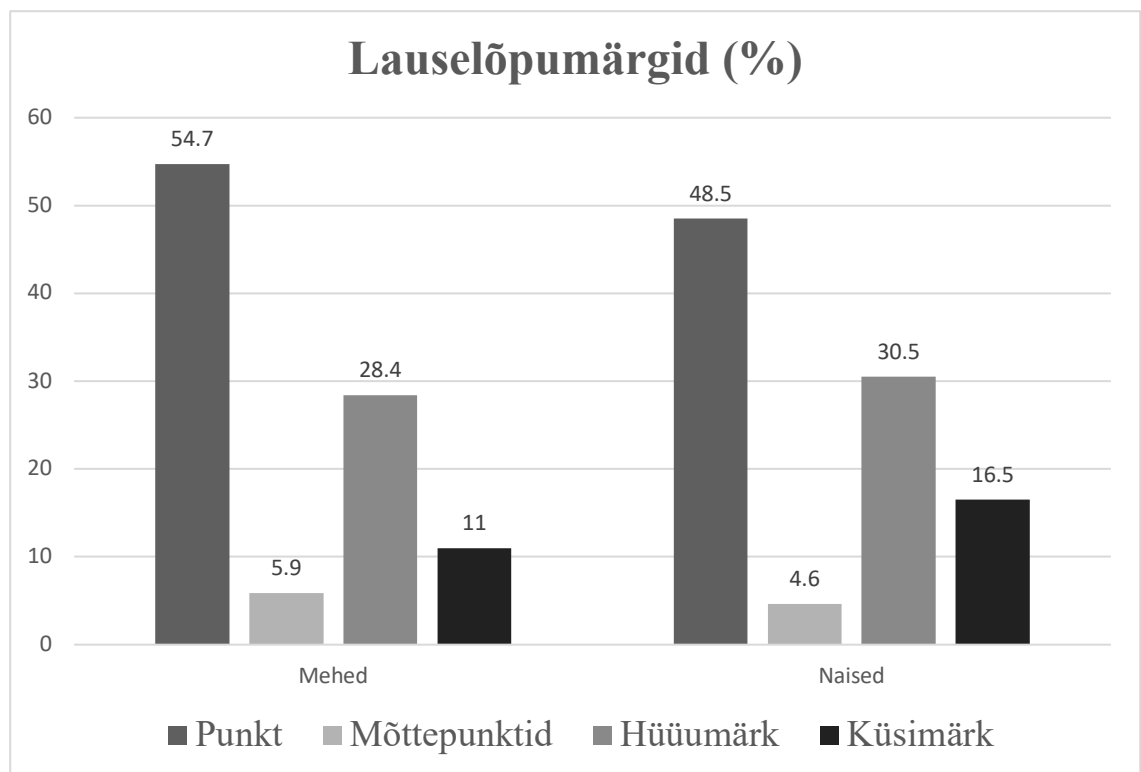
võrra rohkem kasutama kui naised. Jooniselt 6, kus arvud kajastavad nais- ja meestegelaste keskmiseid pronoomenite esinemise määrasid, on näha, et kõikide naistegelaste keskmine punkti kasutamise määr on 48,5% võimalikest juhtudest ja meestel 54,7%.

Mõttepunktide ei kasutata üheski kolmes näidendis eriti palju. Kõige rohkem on neid märgitud „Isamaa pääsukestesse”, kus esinevad mõttepunktid keskmiselt 8,1% juhtudest, võrreldes „Vombati” ja „Eesti matusega”, milles on neid vastavalt 3,7 ja ligi 3 protsenti kõikidest võimalustest. Meeste ja naiste keskmised mõttepunktide kasutamise tulemused on vastavalt 5,9% ja 4,6%, mis ei ole eriti märkimisväärne erinevus. (Vt tabel 35 lisas ja joonis 6) Nii väikesed vahed võivad tuleneda ka ümardatud arvudest protsentide leidmise või analüüsitava mees- ja naistegelaste ebavõrdse esindatuse tõttu. Ka hüüumärkide kasutamises ei pruugi suuri erinevusi otsida meeste ja naiste kõnestiilist, kuigi ühe näidendi keskses analüüsis oli selleski kategoorias sugudevahelisi lahknevusi. Tabeli 36 teise veeru esimesel viiel positsioonil on „Eesti matuse” tegelased nende soost olenemata, viimasel viiel kohal samas meestegelased näidendist olenemata. Kokku kasutavad kolme näidendi mehed hüüumärki lause lõpus 28,4% ja naised 30,5% kõikidest võimalustest, seega ei ole siingi eri näidendite meeste ja naiste komplekstulemustes tähelepanuväärseid erinevusi, kuigi „Isamaa pääsukestes” kasutasid naised meestest üle 40% rohkem hüüumärke. (Vt tabel 36 lisas ja joonis 6)

Küsivaid ja kahtlevaid lauselõpumärke, küsimärke, leidub naistegelaste kõneprofiilides silmanähtavalt rohkem – peaaegu terve tabeli 36 neljanda veeru teise poole moodustavad vaid meeste nimed. Meeste keskmine küsimärkide kasutamise osakaal on ligi 11% ja naistel 16,5%. Kõige enam kasutavad küsimärke Linda (27,3%), Lee (24,8%) ja Tiia (19,2%), kes kusjuures kõik esindavad eri põlvkondade naisi. Linda on hinnanguliselt 80-aastane, Lee umbes 25-aastane ja Tiia ligikaudu 45-aastane (tegelaste täpset vanust pole näidendites esitatud), niisiis tuleb siingi välja, et sarnaselt kõnelevad pigem sama soo, mitte eri põlvkonna esindajad. (Vt tabel 36 lisas ja joonis 6)

Kõigi kolme näidendi analüüsist tuli välja, et neutraalseid lauselõpumärke, punkte, kasutavad mehed mõnevõrra rohkem kui naised. Mõttepunkte ja hüüumärke on Kivirähk ühe näidendi keskselt meeste ja naistele eri määral kirjutanud ja kolme näidendi koondtulemustes neis olulisi sugudevahelisi lahknevusi ei esine. Küsimärgiga lõppevaid

lauseid on aga igas analüüsitavas näidendis naisteglaste kõnes keskmiselt rohkem kui meesteglaste kõnevoorudes. See kinnitab mõneti nt Robin Lakoffi (1973), Millicent E. Poole'i (1979), aga ka teiste lingvistide uurimistulemusi naistest kui keelekäitujatest, kes kasutavad rohkem ebakindlusele viitavaid markereid, kuigi selliste väidetenäidenditel on lähtutud eelkõige sõna- ja lausetasandi analüüsist, mitte vaid kirjavahemärkide statistikast.

Joonis 6. Lauselõpumärgid kõikides uuritud näidendites

Kokkuvõte

Bakalaureusetöös „Meeste ja naiste keeleline representatsioon” ühendasin keele- ja kirjandusteaduse, uurides, kas ja millistes aspektides Andrus Kivirähki näidendite „Isamaa pääsukesed”, „Vombat” ning „Eesti matus” nais- ja meestegelaste kõneprofiilid erinevad. Püüdsin analüüsiosas leida seoseid ka muude võimalike erisuste või sarnasuste põhjustajatega, nagu näidendite spetsiifika, tegelaste vanuse, tegelastevaheliste suhete ja muuga, ent lähtusin enam siiski kogutud empiirilistest andmetest kui andmete kontekstist või mõnest teoreetilisest lähtekohast, kuigi feministlik lingvistika on taustsüsteemina selle töö puhul siiski oluline.

Kasutasin andmete kogumiseks peamiselt programmi Antconc (2019), kus uurisin sõna- ja sõnapaaride loendeid, isikuliste asesõnade ehk personaalpronoomenite kasutamist ning nimelisi mainimisi. Tegelaskõnede kvantiteedi ja lauselõpumärkide analüüsimiseks rakendasin arvuti kasutajaliidest Terminal ning sõnapilvede koostamiseks veebipõhist tekstianalüütika platvormi Voyant Tools (2019). Uurimusest selgus, et naistegelased saavad kolme näidendi peale enam sõna (s.t lausuvad rohkem repliike), ent meeste sõnavõttud on pikemad. Samuti tuli välja, et naised osutavad nimeliselt rohkem meestele kui mehed naistele või teistele meestele ja iseendale. Isikuliste asesõnade kaudu viitavad mehed endale enam kui naised, kes suunavad oma tähelepanu pigem otsesuhtlusele ehk teistele inimestele, kasutades rohkem asesõnu *sina*, *meie* ja *teie*. Sagedaste sõnade ja sõnapaaride analüüsist selgus, et naised räägivad näiteks meestest, kodust ja lastest rohkem. Kõikide tegelaste sagedussõnavarra kuulus palju töö, aja ja (E/e)estiga seotud sõnu. Meestegelaste kõnes on sagedamad vandesõnad, naistel rõhutavad ja emotsionaalsed väljendid, kuigi lõplikku järeldust viimaste kohta selle töö põhjal teha ei saa. Sõnapilvedelt, millelt jätsin välja stopp- ehk tühisõnad, ilmnes, et naistegelaste seas on levinumad perekonnasõnad, meestel tööga seotud sõnad. Naised räägivad rohkem meestest, ajast ja kodust, mehed eriti palju emast. Ka sagedased verbid varieerusid mees- ja naistegelaste kõnes. Lause lõpumärkide statistikast selgus, et meestegelased kasutavad rohkem neutraalsemaid, punktiga lõppevaid lauseid ja naistegelased kahtlevamaid, küsimärkidega lõppevaid lauseid. Väiksemad erinevused tulid välja mõttepunktide ja hüüumärkide analüüsist.

Saadud tulemused ei kehtinud kõigi näidendite individuaalses analüüsis. Veel objektiivsemate järelduste tegemiseks tuleks seega analüüsida suuremat korpust ehk rohkem tekste. Samas ühtisid paljud statistika põhjal saadud tulemused näidendite temaatika ja tegelaste olemusega, mistõttu saaksid selles uurimuses kasutatud tööriistad teatri-, keele- ja kirjandusuurijatele kvalitatiivsete meetodite kõrval väärtuslikuks abiks olla – eriti kui analüüsitava materjali hulk on väga suur ning selle käsitsi läbitöötamine seetõttu keeruline. Kasutatud metoodika koos korpuslingvistika programmide ja tööriistadega võiks teatri- ja kirjandusteaduses leida veel enam kasutust teoste, nende autorite või mis tahes teksti (näitleja/lavastaja märkmed, kriitika, kavalehed jms) keeletasandi analüüsis, sest tihti on just statistika see, mis aitab allkihte tuvastada (ja neid soovi korral kvalitatiivselt kontrollida).

Andrus Kivirähk on oma nais- ja meestegelasi näidendites „Isamaa pääsukesed”, „Vombat” ja „Eesti matus” keelekasutajatena representeerinud mõnes asjas erinevamana ja mõnes sarnasemana, kuigi alati ei saa olla päris kindel, et erisused või sarnasused on tingitud vaid tegelaste soost. Kuna uurisin valdavalt keele mikrotasandit, ei saa ka öelda, et meeste ja naiste keele erinevused on tahtlikult konstrueeritud, aga need on siiski olemas. Raske on spekuloida, kas käesolevas töös ilmnunud erisused on alati stereotüüpsed või lükkavad neid stereotüüpe ümber, sest eesti keele ja selle kasutajate stereotüpiseeritust pole kuskil defineeritud. Niisiis tuleks küsimusele „kas Andrus Kivirähk (taas)toodab oma näidendites soostereotüüpe?” vastamiseks võrrelda selles bakalaureusetöös välja toodud tulemusi oma maailma- ja keeletajuga või mõne asjakohase uurimusega, kui selline kunagi ilmuma peaks.

Kasutatud allikad

Kirjandus

1. **Eckert, Penelope** 1989. The Whole Woman: Sex and Gender Differences in Variation. – Language Variation and Change. 1. Cambridge University Press, pp. 245–267.
2. **Erelt, Mati, Tiiu Erelt, Kristiina Ross** 1997. Lausetüübid suhtluseesmärgi järgi. – Eesti keele käsiraamat. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
3. **Erelt, Mati, Tiiu Erelt, Kristiina Ross** 2007. Asesõnad. – Eesti keele käsiraamat.
4. **Hennoste, Tiit** 2016. Filoloogia vabastamine Exceli käest. – Keel ja Kirjandus, 8–9, lk 611–626.
5. **Hennoste, Tiit, Helle Metslang, Külli Habicht, Anni Jürine, Kirsi Laansoo, David Ogren** 2016. Üldküsimuse vorm ja funktsioonid läbi nelja sajandi ja kuue tekstiliigi. – Emakeele Seltsi aastaraamat 61 (2015). Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, lk 80–109.
6. **Kasik, Reet** 2006. Feministlik lingvistika. – Oma Keel, 13, lk 5–12.
7. **Kirss, Tiina** 2011. Kõverpeeglist uute prillideni: soouurimus ja kirjandus. – Sissejuhatus soouuringutesse. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 35–56.
8. **Kivirähk, Andrus** 2002. Papagoide päevad: näidendid. – Eesti matus. Tallinn: Eesti keele sihtasutus, lk 147–207.
9. **Kivirähk, Andrus** 2011. Vombat: näidendid. – Vombat. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, lk 7–71.
10. **Kivirähk, Andrus** 2018. Isamaa pääsukesed: muusikal kahes vaatuses. Tallinn: Eesti Draamateater.
11. **Kramer, Elise** 2016. Feminist Linguistics and Linguistic Feminisms. – Mapping Feminist Anthropology in the Twenty-First Century. Rutgers University Press, pp. 65–83.
12. **Kring, Ann M., Alex H. Gordon** 1998. Sex Differences in Emotion: Expression, Experience, and Physiology. – Journal of Personality and Social Psychology, 74, 3, pp. 686–703.

13. **Lakoff, Robin** 1973. Language and woman's place. – *Language in Society*, 2, 1, pp. 45–80.
14. **Marling, Raili** 2011. Keel ja sugu. – *Sissejuhatus soouuringutesse*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 196–215.
15. **Newman, Matthew L., Carla J. Groom, Lori D. Handelman, James W. Pennebaker** 2008. Gender Differences in Language Use: An Analysis of 14,000 Text Samples. – *Discourse Processes*, 45, 3, pp. 211–236.
16. **Niklas, Alén, Katajamäki Sakari, Kokko Ossi** (toim.) 2018. Ihmissydän: Henkilöitä ja kohtaloita A. Kiven maailmoissa. – *Ihmissydän*. Aleksis Kivi seuran albumi. Helsinki: NTAMO, ss. 117–137.
17. **Parkins, Róisín** 2012. Gender and Emotional Expressiveness: An Analysis of Prosodic Features in Emotional Expression. – *Griffith Working Papers in Pragmatics and Intercultural Communication* 5, 1, pp. 46–54.
18. **Piits, Liisi** 2015. Sagedamate inimeste tähistavate sõnade kollokatsioonid eesti keeles. Doktoritöö. Juhendaja Urmas Sutrop. Tartu Ülikool, filosoofiateaduskond, eesti ja üldkeeleteaduse instituut.
19. **Poole, Millicent E.** 1979. Social Class, Sex and Linguistic Coding. – *Language and Speech* 22, 1, pp. 49–67.
20. **Saro, Anneli** 2006. (Stereo)tüüpide fenomenoloogiast ühiskonnas ja kunstis, 2005. aastal eesti teatris esietendunud lavastuste näitel. – *Teatrielu 2005*. Tallinn: Eesti Teatriliit, lk 11–36.
21. **Saro, Anneli, Kristiina Reidolv, Tanel Lepsoo** 2014. Representatsioon, presentatsioon ja kohalolu teatris. – *Methis. Studia humaniora Estonica*, 14, lk 4–14.
22. **Weidebaum, Reet** 2018. Lavale jõuab Eesti teatrite ühissarja eelviimane lugu. – *Eesti Rahvusringhääling*, 14.06.2018.

Internetiallikad

1. **Anthony, Laurence** 2019. Antconc.
<https://www.laurenceanthony.net/software/antconc/> (02.05.2019)

2. Eesti matus. – Eesti Draamateatri *kodulehekülg*.
<http://www.draamateater.ee/eesti-matus> (01.04.2019)
3. Näidendite andmebaas. – Eesti Teatri Agentuur.
<http://www.teater.ee/naidendid/andmebaas> (01.12.2018)
4. **Pennebaker, James W.** 2011. Your Use of Pronouns Reveals Your Personality.
– Harvard Business Review. <https://hbr.org/2011/12/your-use-of-pronouns-reveals-your-personality#comment-section> (08.04.2019)
5. **Raudvere, Uku, Kristel Uiboaed** 2017. Analüüs EstNLTK-ga. – Lemmatiseerimine. <https://tekstianalyys.utlib.ut.ee/lemmatiseerimine.html#>
(23.03.2019)
6. **Raudvere, Uku, Kristel Uiboaed** 2018. Uuema eesti ilukirjanduse mitmikud.
<http://datadoi.ut.ee//handle/33/41> (13.04.2019)
7. **Sinclair, Stéfan, Geoffrey Rockwell** 2019. Voyant Tools.
8. Sisu@UT 2019. Digihumanitaaria. – Sõnapilv.
https://sisu.ut.ee/sites/default/files/estdiasyn/files/ttg_2711.html (05.05.2019)
9. **Uiboaed, Kristel** 2018. Eesti keele stoppsõnad.
<http://datadoi.ut.ee/bitstream/handle/33/78/estonian-stopwords-lemmas.txt?sequence=2&isAllowed=y> (05.05.2019)

Summary

One of the purposes of this Bachelor's thesis, entitled ''The Linguistic Representation of Men and Women in the Plays of Andrus Kivirähk'', is to unite two separate fields of study – language and drama research – while applying the latest techniques and tools of corpus linguistics to analyse the drama. The author focuses specifically on the language use of the characters and raises the question of whether male characters' language use differs from that of female characters and, if so, in what respects and what the differences may be caused by. In light of the main research question, the topic of stereotypes and their (re)establishment is also discussed. Feminist linguistics is relied on in this regard.

The plays being analysed were written by one of Estonia's most successful playwrights, Andrus Kivirähk. *Estonian Funeral* (2002), *Wombat* (2008) and *The Swallows of the Fatherland* (2017) are a) roughly balanced regarding the number of male and female characters; b) comedies; c) relevant to their time period, since they speak of contemporary problems such as over-working, immigration and emigration and the dying out of country life. The main emphasis in research lies in text distance and quantitative analysis. The results are based on empirical data that was collected with data processing programmes such as Antconc, Voyant Tools, Excel, Terminal and EstNLTK. Context is also occasionally taken into account when interpreting the data, which means the analysis is not exclusively quantitative – qualitative methods and principles were also used. As such, it can be said that the central method of research is interdisciplinary play analysis.

Since language is a complex and intricate system, giving a comprehensive and final assessment of the characters' language use is not an objective of this thesis. Statistically easier-to-measure subject matter is researched instead. One source of inspiration for this thesis was the analysis of *Seven Brothers* by Finnish authors Alén Niklas et al. (2018) in which similar micro-levels of language were observed, but not as extensively analysed or viewed from a gender perspective. This thesis studies how much the characters speak, who is talked about the most, which personal pronouns are used, what is talked about and how it is talked about. For example, the possible emotional colouring of the characters was analysed through the frequency of use of punctuation marks at the ends of sentences.

The results were first shown for one play at a time, after which all of the plays' male characters were compared with the female characters and vice versa.

The study showed that Kivirähk's female characters speak 13% more often than men, but with the men's lines being approximately six words longer. Furthermore, women mention men's names considerably more often than the men mention the women's names. Men also mention their own names or other men's names less than women. Noun frequency lists showed that women most often spoke about men, but also about home, children and time. Men, however, use words such as *work* and *house* but also the curse word *hell* and the family word *mother*. The most common words and word pairs were almost identical to those in modern Estonian written language frequency lists; only a few adverbs were different. According to the statistics for personal pronouns, men refer more to themselves, whereas women use the pronouns *you*, *him/her*, *us* and *you (pl)* more. This suggests that women are more focused on creating and maintaining relationships with the people around them and do not pay as much attention to themselves as men do. The analysis of punctuation marks at the ends of sentences concluded that the most neutral punctuation mark, the full stop, is used more by male characters. Ellipses and exclamation marks are used almost equally as often by both groups, while the intonation mark expressing doubt, the question mark, is used more by women.

The results show that the language use of male and female characters differs more in certain aspects than in others. Nevertheless, it is not always certain that the differences are caused solely by the characters' gender. Data analyses have frequently observed other important aspects such as age or conversation situation, but they have not significantly influenced the results. It cannot be said wither that Andrus Kivirähk deliberately constructed differences between the language use of men and women, as it is likely that the writer himself does not even think about these micro-levels. However, he has created recognisable types of characters inspired by real life whose main means of identity creation, particularly on paper, is the language he uses. Even if the author only used his own language perception, the way he writes is still influenced by the culture and language space he is from and inevitably reflects the language that is spoken around him in Estonia. It is hard to speculate as to whether the features discussed in this thesis enforce or reject stereotypes, since the stereotyping of the Estonian language and its users has not been

clearly defined. Thus, to answer the question "Does Andrus Kivirähk (re)establish stereotypes in his plays?", the results in this thesis should be compared to one's own perception of the world and of language or to relevant research, if such is ever conducted.

Lisad

Lisa 1: Tabelid

Tabel 1. Repliikide hulk näidendis „Isamaa pääsukesed”

Nimi	Repliigid	Osakaal (%)
Pilvi	183	21,8
Merike	159	18,9
Sveta	126	15
Helgi	98	11,7
Anu	78	9,3
Birgit	58	6,9
Kaarel	47	5,6
Valdek	26	3,1
Jass	21	2,5
Otu	19	2,3
Toivo	15	1,8
Jaagup	11	1,3
Kokku (mehed; naised)	841	16,5; 83,5

Tabel 2. Sõnade hulk näidendis „Isamaa pääsukesed” (jätkub)

Nimi	Sõnad	Osakaal (%)
Merike	3301	22,4
Pilvi	2880	19,6
Sveta	2634	17,9
Helgi	1608	10,9
Anu	1181	8
Birgit	926	6,3
Kaarel	722	4,9
Otu	556	3,8
Valdek	462	3,1

Jass	268	1,8
Toivo	157	1,1
Jaagup	29	0,2
Kokku (mehed; naised)	14724	14,9; 85,1

Tabel 3. Repliikide keskmine pikkus näidendis „Isamaa pääsukesed”

Nimi	Repliigi pikkus (sõna)
Otu	29,3
Sveta	20,9
Merike	20,8
Valdek	17,8
Helgi	16,4
Birgit	16
Pilvi	15,7
Kaarel	15,4
Anu	15,1
Jass	12,8
Toivo	10,5
Jaagup	2,6
Kokku (keskmine) (mehed; naised)	14,7; 17,5

Tabel 4. Repliikide hulk näidendis „Vombat” (jätkub)

Nimi	Repliigid	Osakaal (%)
Elmo	280	32,1
Grete	151	17,3
Tiia	126	14,5
Henri	96	11
Linda	77	8,8
Rulling	70	8
Otu	40	4,6

Ilmar	32	3,7
Kokku (mehed; naised)	872	59,4; 40,6

Tabel 5. Sõnade hulk näidendis „Vombat”

Nimi	Sõnad	Osakaal (%)
Elmo	4656	34
Grete	2731	20
Rulling	1703	12,5
Tiia	1619	11,8
Henri	1194	8,7
Linda	795	5,8
Otu	583	4,3
Ilmar	400	2,9
Kokku (mehed; naised)	13681	62,4; 37,6

Tabel 6. Repliikide keskmine pikkus näidendis „Vombat”

Nimi	Repliigi pikkus (sõna)
Rulling	24,3
Grete	18,1
Elmo	16,6
Otu	14,6
Tiia	12,9
Ilmar	12,5
Henri	12,4
Linda	10,3
Kokku (keskmine) (mehed; naised)	16,1; 13,8

Tabel 7. Repliikide hulk näidendis „Eesti matus” (jätkub)

Nimi	Repliigid	Osakaal (%)
Maret	89	20,1

Andres	75	17
Sass	54	12,2
Lee	51	11,5
Iida	45	10,2
Indrek	45	10,2
Tiit	32	7,2
Karla	26	5,9
Tiina	25	5,7
Kokku (mehed; naised)	442	52,5; 47,5

Tabel 8. Sõnade hulk näidendis „Eesti matus”

Nimi	Sõnad	Osakaal (%)
Andres	3222	24,9
Tiit	1633	12,6
Sass	1537	11,9
Maret	1431	11,1
Indrek	1302	10,1
Iida	1198	9,3
Karla	894	6,9
Lee	879	6,8
Tiina	855	6,6
Kokku (mehed; naised)	12 951	66,3; 33,7

Tabel 9. Repliikide keskmine pikkus näidendis „Eesti matus” (jätkub)

Nimi	Repliigi pikkus (sõna)
Tiit	51
Andres	43
Karla	34,4
Tiina	34,2
Indrek	28,9

Sass	28,5
Iida	26,6
Lee	17,2
Maret	16,1
Kokku (keskmine) (mehed; naised)	37,2; 23,5

Tabel 10. Repliikide hulk kõikides uuritud näidendites (jätkub)

Nimi	Repliigid	Osakaal (%)
Elmo (V)	280	32,1
Pilvi (IP)	183	21,8
Maret (EM)	89	20,1
Merike (IP)	159	18,9
Grete (V)	151	17,3
Andres (EM)	75	17
Sveta (IP)	126	15
Tiia (V)	126	14,5
Sass (EM)	54	12,2
Helgi (IP)	98	11,7
Lee (EM)	51	11,5
Henri (V)	96	11
Iida (EM)	45	10,2
Indrek (EM)	45	10,2
Anu (IP)	78	9,3
Linda (V)	77	8,8
Rulling (V)	70	8
Tiit (EM)	32	7,2
Birgit (IP)	58	6,9
Karla (EM)	26	5,9
Tiina (EM)	25	5,7
Kaarel (IP)	47	5,6

Otu (V)	40	4,6
Ilmar (V)	32	3,7
Valdek (IP)	26	3,1
Jass (IP)	21	2,5
Otu (IP)	19	2,3
Toivo (IP)	15	1,8
Jaagup (IP)	11	1,3
Kokku (mehed; naised)	2155	43,5; 56,5

Tabel 11. Sõnade hulk kõikides uuritud näidendites (jätkub)

Nimi	Sõnad	Osakaal (%)
Elmo (V)	4656	34
Andres (EM)	3222	24,9
Merike (IP)	3301	22,4
Grete (V)	2731	20
Pilvi (IP)	2880	19,6
Sveta (IP)	2634	17,9
Tiit (EM)	1633	12,6
Rulling (V)	1703	12,5
Sass (EM)	1537	11,9
Tiia (V)	1619	11,8
Maret (EM)	1431	11,1
Helgi (IP)	1608	10,9
Indrek (EM)	1302	10,1
Iida (EM)	1198	9,3
Henri (V)	1194	8,7
Anu (IP)	1181	8
Karla (EM)	894	6,9
Lee (EM)	879	6,8
Tiina (EM)	855	6,6

Birgit (IP)	926	6,3
Linda (V)	795	5,8
Kaarel (IP)	722	4,9
Otu (V)	583	4,3
Otu (IP)	556	3,8
Valdek (IP)	462	3,1
Ilmar (V)	400	2,9
Jass (IP)	268	1,8
Toivo (IP)	157	1,1
Jaagup (IP)	29	0,2
Kokku (mehed; naised)	41 356	47,9; 52,1

Tabel 12. Replikide keskmine pikkus kõikides uuritud näidendites (jätkub)

Nimi	Repliigi pikkus (sõna)
Tiit (EM)	51
Andres (EM)	43
Karla (EM)	34,4
Tiina (EM)	34,2
Otu (IP)	29,3
Indrek (EM)	28,9
Sass (EM)	28,5
Iida (EM)	26,6
Rulling (V)	24,3
Sveta (IP)	20,9
Merike (IP)	20,8
Grete (V)	18,1
Valdek (IP)	17,8
Lee (EM)	17,2
Elmo (V)	16,6
Helgi (IP)	16,4

Maret (EM)	16,1
Birgit (IP)	16
Pilvi (IP)	15,7
Kaarel (IP)	15,4
Anu (IP)	15,1
Otu (V)	14,6
Tiia (V)	12,9
Jass (IP)	12,8
Ilmar (V)	12,5
Henri (V)	12,4
Toivo (IP)	10,5
Linda (V)	10,3
Jaagup (IP)	2,6
Kokku (keskmine) (mehed; naised)	24; 18,5

Tabel 13. Nimelised mainimised näidendis „Isamaa pääsukesed” (jätkub)

Mainija/ mainitav	Anu	Birgit	Helgi	Jass	Kaarel	Merike	Pilvi	Sveta	Kokku
Anu	1		3		2	6	9	6	27
Birgit		1	1	2		1	3	3	11
Helgi							4	1	5
Jaagup		1	11			1	14	4	31
Jass		8							8
Kaarel						7	6	3	16
Merike			1		4		9		14
Otu			10			1	3	2	16
Pilvi			9		5	9	1	4	28
Sveta	1						6		7
Toivo						11	17	1	29
Valdek	9		3			6	4	6	28

Kokku	11	10	38	2	11	42	76	30	220
--------------	----	----	----	---	----	----	----	----	------------

Tabel 14. Nimelised mainimised näidendis „Vombat”

Mainija/ mainitav	Elmo	Grete	Henri	Ilmar	Linda	Otu	Rulling	Tiia	Kokku
Elmo		2			2	4	4	5	17
Grete	4	4						1	9
Henri	7	3			2			1	13
Ilmar	4		2			2		1	9
Linda		1							1
Otu	2		2	2				1	7
Rulling	2	1					1	5	9
Tiia	9	1		2	2	4	11		29
Kokku	28	12	4	4	6	10	16	14	94

Tabel 15. Nimelised mainimised näidendis „Eesti matus”

Mainija/ mainitav	Andres	Iida	Indrek	Karla	Lee	Maret	Sass	Tiina	Tiit	Kokku
Andres		3	2		12	19	3	1	4	44
Iida		2	1			11				14
Indrek	2	2		1		7	4	3	4	23
Karla	3	3	1	2	1		2		2	14
Lee	17		2			2				21
Maret		3	6	8			4	1	4	26
Sass		2	1	1		12				16
Tiina	1		1			2				4
Tiit			1			10	1		1	13
Kokku	23	15	15	12	13	63	14	5	15	175

Tabel 16. Nimelised mainimised kõikides uuritud näidendites (jätkub)

Mainija	Mainimiste arv (m/n) ja osakaal	Mainitav	Mainimiste arv ja osakaal
Maret (EM)	63 (48/15) (36%)	Tiia (V)	29 (58%)
Pilvi (IP)	76 (44/32) (34,5%)	Elmo (V)	17 (34%)
Elmo (V)	28 (8/20) (29,8%)	Henri (V)	13 (26%)
Merike (IP)	42 (26/16) (19,1%)	Andres (EM)	44 (25,1%)
Helgi (IP)	38 (24/14) (17,3%)	Grete (V)	9 (18%)
Rulling (V)	16 (5/11) (17%)	Ilmar (V)	9 (18%)
Tiia (V)	14 (13/1) (15%)	Rulling (V)	9 (18%)
Sveta (IP)	30 (16/14) (13,6%)	Maret (EM)	26 (14,9%)
Andres (EM)	23 (5/18) (13,1%)	Jaagup (IP)	31 (14,1%)
Grete (V)	12 (6/6) (12,8%)	Otu (V)	7 (14%)
Otu (V)	10 (6/4) (10,6%)	Indrek (EM)	23 (13,1%)
Iida (EM)	15 (10/5) (8,6%)	Toivo (IP)	29 (13,2%)
Indrek (EM)	15 (5/10) (8,6%)	Pilvi (IP)	28 (12,7%)
Karla (EM)	15 (7/8) (8,6%)	Valdek (IP)	28 (12,7%)
Sass (EM)	14 (10/4) (8%)	Anu (IP)	27 (12,3%)
Lee (EM)	13 (13/0) (7,4%)	Lee (EM)	21 (12%)
Tiit (EM)	12 (8/4) (6,9%)	Sass (EM)	16 (9,1%)
Linda (V)	6 (4/2) (6,4%)	Iida (EM)	14 (8%)
Anu (IP)	11 (9/2) (5%)	Karla (EM)	14 (8%)
Kaarel (IP)	11 (0/11) (5%)	Tiit (EM)	13 (7,4%)
Birgit (IP)	10 (9/1) (4,5%)	Kaarel (IP)	16 (7,3%)
Henri (V)	4 (4/0) (4,3%)	Otu (IP)	16 (7,3%)
Ilmar (V)	4 (2/2) (4,3%)	Merike (IP)	14 (6,4%)
Tiina (EM)	5 (4/1) (2,9%)	Birgit (IP)	11 (5%)
Jass (IP)	2 (0/2) (0,9%)	Jass (IP)	8 (3,6%)
Jaagup (IP)	(0%)	Sveta (IP)	7 (3,2%)
Otu (IP)	(0%)	Helgi (IP)	5 (2,3%)

Toivo (IP)	(0%)	Tiina (EM)	4 (2,3%)
Valdek (IP)	(0%)	Linda (V)	1 (2%)
Kokku (mehed; naised)	489 (286 (58,5%); 203 (41,5%))	Kokku (mehed; naised)	489 (293 (59,9%); 196 (41,1%))

Tabel 17. Personaalpronoomenid näidendis „Isamaa pääsukesed” (jätkub)

Pronoomen/ nimi	Sg1 (mina)	Sg2 (sina)	Sg3 (tema)	Pl1 (meie)	Pl2 (teie)	Pl3 (nemad)	Kokku
Anu	36 (33,6%)	30 (28%)	25 (23,4%)	13 (12,1%)	1 (0,9%)	2 (1,9%)	107 (100%)
Birgit	47 (47%)	16 (16%)	15 (15%)	18 (18%)	0 (0%)	4 (4%)	100 (100%)
Helgi	36 (23,7%)	27 (17,8%)	49 (32,2%)	29 (19,1%)	3 (2%)	8 (5,3%)	152 (100%)
Jaagup	3 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	3 (100%)
Jass	13 (59,1%)	4 (18,2%)	1 (4,5%)	3 (13,6%)	1 (4,5%)	0 (0%)	22 (100%)
Kaarel	30 (52,6%)	15 (26,3%)	6 (10,5%)	4 (7%)	2 (3,5%)	0 (0%)	57 (100%)
Merike	71 (27,3%)	74 (28,5%)	53 (20,4%)	39 (15%)	8 (3,1%)	15 (5,8%)	260 (100%)
Otu	21 (50%)	6 (14,3%)	9 (21,4%)	3 (7,1%)	0 (0%)	3 (7,1%)	42 (100%)
Pilvi	97 (36,5%)	66 (24,8%)	37 (13,9%)	29 (10,9%)	14 (5,3%)	23 (8,6%)	266 (100%)
Sveta	62 (28,2%)	37 (16,8%)	65 (29,5%)	37 (16,8%)	8 (3,6%)	11 (5%)	220 (100%)
Toivo	17 (89,5%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (5,3%)	1 (5,3%)	19 (100%)

Valdek	31 (77,5%)	5 (12,5%)	1 (2,5%)	1 (2,5%)	0 (0%)	2 (5%)	40 (100%)
Kokku	464 (36%)	280 (21,7%)	261 (20,3%)	176 (13,7%)	38 (3%)	69 (5,4%)	1288 (100%)

Tabel 18. Personaalpronoomenid näidendis „Vombat”

Pronoomen/ nimi	Sg1 (mina)	Sg2 (sina)	Sg3 (tema)	Pl1 (meie)	Pl2 (teie)	Pl3 (nemad)	Kokku
Elmo	156 (35,4%)	59 (13,4%)	117 (26,5%)	37 (8,4%)	44 (10%)	28 (6,3%)	441 (100%)
Grete	104 (29,9%)	9 (2,6%)	89 (25,6%)	27 (7,8%)	112 (32,2%)	7 (2%)	348 (100%)
Henri	38 (41,3%)	16 (17,4%)	26 (28,3%)	8 (8,7%)	0 (0%)	4 (4,3%)	92 (100%)
Ilmar	15 (31,3%)	9 (18,8%)	16 (33,3%)	6 (12,5%)	1 (2,1%)	1 (2,1%)	48 (100%)
Linda	33 (40,2%)	16 (19,5%)	19 (23,2%)	2 (2,4%)	7 (8,5%)	5 (6,1%)	82 (100%)
Otu	8 (13,1%)	28 (45,9%)	9 (14,8%)	8 (13,1%)	1 (1,6%)	7 (11,5%)	61 (100%)
Rulling	91 (58%)	24 (15,3%)	20 (12,7%)	3 (1,9%)	10 (6,4%)	9 (5,7%)	157 (100%)
Tiia	63 (38,2%)	38 (23%)	33 (20%)	13 (7,9%)	9 (5,5%)	9 (5,5%)	165 (100%)
Kokku	508 (36,4%)	199 (14,3%)	329 (23,6%)	104 (7,5%)	184 (13,2%)	70 (5%)	1394 (100%)

Tabel 19. Personaalpronoomenid näidendis „Eesti matus”

Pronoomen/ nimi	Sg1 (mina)	Sg2 (sina)	Sg3 (tema)	Pl1 (meie)	Pl2 (teie)	Pl3 (nemad)	Kokku
Andres	87 (28,7%)	50 (16,5%)	63 (20,8%)	33 (10,9%)	7 (2,3%)	63 (20,8%)	303 (100%)
Iida	34 (29,3%)	30 (25,9%)	31 (26,7%)	6 (5,2%)	4 (3,4%)	11 (9,5%)	116 (100%)
Indrek	52 (49,5%)	9 (8,6%)	13 (12,4%)	26 (24,8%)	1 (1%)	4 (3,8%)	105 (100%)
Karla	38 (36,2%)	32 (30,5%)	18 (17,1%)	5 (4,8%)	1 (1%)	11 (10,5%)	105 (100%)
Lee	38 (39,2%)	22 (22,7%)	9 (9,3%)	7 (7,2%)	5 (5,2%)	16 (16,5%)	97 (100%)
Maret	28 (22,4%)	48 (38,4%)	14 (11,2%)	29 (23,2%)	1 (0,8%)	5 (4%)	125 (100%)
Sass	41 (28,3%)	43 (29,7%)	29 (20%)	19 (13,1%)	3 (2,1%)	10 (6,9%)	145 (100%)
Tiina	35 (42,7%)	6 (7,3%)	20 (24,4%)	11 (13,4%)	7 (8,5%)	3 (3,7%)	82 (100%)
Tiit	61 (40,9%)	5 (3,4%)	44 (29,5%)	9 (6%)	14 (9,4%)	16 (10,7%)	149 (100%)
Kokku	414 (33,7%)	245 (20%)	241 (19,6%)	145 (11,8%)	43 (3,5%)	139 (11,3%)	1227 (100%)

Tabel 20. Sagedased sõnad näidendis „Isamaa pääsukesed” (jätkub)

Anu	Birgit	Helgi	Jaagup	Jass	Kaarel
olema	mina	olema	<u>jah</u>	mina	olema
mina	olema	mina	ei	olema	mina
sina	ei	tema	mina	ei	see
ja	et	ei		ja	ja

see	tema	see		see	sina
tema	aga	sina		no	et
siis	sina	ja		<u>ju</u>	tulema
ei	ja	aga		mis	saama
<u>küll</u>	see	et		seal	<u>Päts</u>
mis	siis	kas		sina	ju
tulema	minema	mis		minema	<u>(E/e)esti</u>
kui	nii	saama		<u>auto</u>	<u>esimees</u>
nii	<u>Soome</u>	<u>ju</u>		et	<u>nüüd</u>
<u>ikka</u>	saama	siis		<u>hommik</u>	oma
tegema	<u>tahtma</u>	nii		<u>jah</u>	ei
et	tulema	tulema		<u>kuulma</u>	mis
minema	<u>ju</u>	<u>küll</u>		<u>Pets</u>	pidama
<u>ära</u>	ka	minema		<u>siin</u>	tegema
<u>ju</u>	<u>kas</u>	<u>nüüd</u>		siis	tema
<u>no</u>	<u>laps</u>	<u>Jaagup</u>		<u>Tallinn</u>	aga
Merike	Otu	Pilvi	Sveta	Toivo	Valdek
olema	olema	olema	olema	mina	olema
mina	mina	mina	mina	ei	mina
see	ja	see	ja	olema	ei
ja	ei	sina	see	<u>küll</u>	<u>ema</u>
ei	see	ei	tema	teadma	<u>ju</u>
sina	mis	ja	ei	aga	minema
et	tema	aga	sina	mis	<u>euro</u>
tema	minema	tema	et	<u>tahtma</u>	<u>küll</u>
siis	kui	et	siis	tulema	see
mis	sina	siis	kui		siis
aga	et	<u>ju</u>	aga		<u>õlu</u>
kui	ka	tulema	<u>ju</u>		ja
tulema	pidama	mis	minema		<u>kaks</u>

minema	saama	nii	tulema		<u>kodu</u>
saama	siis	<u>kas</u>	saama		<u>pea</u>
<u>ju</u>	aga	<u>vabadussõda</u>	ka		<u>hea</u>
ka	ise	ka	mis		kas
<u>küll</u>	<u>jah</u>	kui	<u>ikka</u>		<u>magama</u>
<u>no</u>	juba	tegema	<u>Madis</u>		<u>mõni</u>
teadma	<u>kord</u>	<u>nüüd</u>	<u>mees</u>		<u>praegu</u>

Tabel 21. Sagedased nimisõnad näidendis „Isamaa pääsukesed” (jätkub)

Anu	Birgit	Helgi	Jass	Kaarel
Valdek	Soome	Jaagup	auto	Päts
aeg	laps	Pilvi	hommik	(E/e)esti
poiss	Jass	aeg	Pets	esimees
kodu	(E/e)esti	asi	Tallinn	piirkond
laps	poiss	inimene		poiss
mees	muusikal	kodu		abi
asi	vabadussõda	laps		aeg
elu	aeg	Madis		Merike
maja	kodu	Otu		orden
kass	maa	selg		president
lasteaed	mees	mees		katus
	põõsas	vabadussõda		naine
				Pilvi
				riik
				saal
Merike	Otu	Pilvi	Sveta	Valdek
mees	päev	vabadussõda	Madis	ema
katus	töö	mees	mees	euro
aeg	aeg	Toivo	aeg	õlu
kultuurimaja	inimene	tüdruk	vabadussõda	kodu

vabadussõda	leht	Jaagup	asi	pea
kodu	lollimaja	muusikal	Annika	õhtu
Toivo	meel	ohvitser	Eve	
mäger	saabas	poiss	naine	
inimene	Soome	Anu	neeger	
Pilvi		(E/e)esti	Anu	
töö		Merike	kodu	
Kaarel		näidend	näitemäng	
õlu		aeg	Valdek	
aasta		stseen	aasta	
Annika		sõdur	inimene	
Anu		Vambola	käsi	
laps		Kaarel	lava	
naine		Sveta	Simmermann	
pott		vabariik		
päev		laps		

Tabel 22. Sagedased sõnapaarid näidendis „Isamaa pääsukesed” (jätkub)

Anu	Birgit	Helgi	Kaarel	Merike
mis sa	et ma	ei saa	<u>piirkonna</u> <u>esimees</u>	see on
nii et	ma olen	mis sa	<u>hea küll</u>	ei ole
ei saa	mul on	on ju	mul on	ei saa
mina olen	ei ole	ei ole	see on	ei tea
see on	kas sa	et tema	on ju	ma ei
siis kui	ma ei	<u>ju ka</u>	see oleks	mina ei
<u>ah sa</u>	nii et	mina ei		on see
mina ei		nii et		siis see
on ju		<u>sa räägid</u>		ta on
on sul		see on		

ta olla		ta ei		
		ta on		
		tal on		
Otu	Pilvi	Sveta	Toivo	Valdek
mina ei	see on	see on	ei tea	<u>kaks eurot</u>
ja siis	ma ei	ei saa	ei taha	<u>värske peaga</u>
see on	ei tea	on ju		ei ole
	ma olen	<u>edasi tagasi</u>		<u>ennast välja</u>
	ei ole	ei ole		<u>küll ma</u>
	<u>ei taha</u>	mina olen		<u>ole pai</u>
	et ta	<u>omal ajal</u>		
	aga ma	ja siis		
	<u>ega siis</u>	<u>no see</u>		
	<u>eks ole</u>	tema on		
	ja siis	<u>ütles et</u>		
	kas sa			
	<u>ma kirjutasin</u>			
	sa oled			

Tabel 23. Sagedased sõnad näidendis „Vombat” (jätkub)

Elmo	Grete	Henri	Ilmar	Linda	Otu	Rulling	Tiia
olema	olema	olema	mina	mina	sina	olema	olema
mina	mina	mina	olema	olema	olema	mina	mina
see	sina	see	ei	ei	mina	see	sina
tema	tema	ei	tema	sina	siis	ei	see
ei	ja	tema	tulema	mis	ei	et	ei
sina	see	ja	<u>helista-</u> <u>ma</u>	tema	see	ja	tema
ja	ei	sina	minema	see	tema	sina	ja
mis	aga	aga	sina	tulema	tulema	tema	siis

aga	et	minema	ka	<u>sööma</u>	<u>no</u>	aga	aga
siis	<u>ema</u>	siis	ja	miski	aga	ise	et
et	<u>ju</u>	mis	see	<u>mäleta</u> <u>ma</u>	mis	siis	no
teadma	mis	pidama	aga	saama	ja	<u>ikka</u>	mis
tulema	oma	<u>isa</u>	et	<u>ju</u>	<u>helista-</u> <u>ma</u>	oma	ka
minem a	siis	tulema	<u>no</u>	<u>rääkima</u>	<u>ikka</u>	pidama	kui
ka	ka	ka	<u>ega</u>	siis	minema	tulema	nii
<u>ema</u>	<u>rääkima</u>	<u>no</u>	<u>jah</u>	<u>tahtma</u>	<u>Elmo</u>	<u>ju</u>	kas
nii	<u>isa</u>	<u>päkapikk</u>	<u>Katrin</u>	teadma	et	nii	minema
ise	saama	saama	<u>kuulma</u>	kas	<u>jooma</u>	<u>asi</u>	<u>ikka</u>
kui	<u>väga</u>	<u>vanaema</u>	<u>asi</u>	minema	<u>ju</u>	ka	tulema
<u>ju</u>	teadma	<u>selline</u>	<u>eile</u>	tegema	kui	<u>tiia</u>	<u>juba</u>

Tabel 24. Sagedased nimisõnad näidendis „Vombat” (jätkub)

Elmo	Grete	Henri	Ilmar	Linda	Otu	Rulling	Tiia
ema	isa	isa	Katrin	vorst	Elmo	Tiia	kodu
vombat	vanaisa	päkapikk	asi	mets	tee	kurat	munder
inimene	mets	vanaema	perse	ema	Tiia	(E/e)esti	vana- ema
aeg	aasta	ema		aeg	elu	isa	alus- püksid
elu	inimene	Bifur		isa	inime- ne	mees	asi
kodu	aeg	haldjas		keel		kodu	Elmo
asi	Ella	nimi		sõda		saun	isa
jumal	sugu- lane	vibu		loom		mõõk	neeger

mets	sugu- võsa	vombat		pannkook		aeg	portfell
lennuk	vana- ema	vorst		vobla		eestlane	aeg
päev	ajalugu	asi				vanaisa	inimene
Tiia	asi	haldja- keel				aadlik	sugu- võsa
vorst	meel	inimene				maja	tüdruk
töö	päev	kodu				neeger	ajalugu
õhtu	surm	metsa- vend				Elmo	(E/e)esti
ajalugu	elu	ork				ema	hommik
Ella	kiri	raamat				jahimees	keel
Henri	lugu	sugulane				maa	maa
hommik	mees					nimi	Rulling
jeesus	tõde					peremees	saun

Tabel 25. Sagedased sõnapaarid näidendis „Vombat” (jätkub)

Elmo	Grete	Henri	Ilmar	Linda	Rulling	Tiia
see on	see on	see on	ei ole	mina ei	see on	see on
ma ei	<u>teie ema</u>	ma ei	<u>ka ei</u>	<u>ei mäleta</u>	et ma	ei ma
ei ole	et ta	ei ole	<u>mine</u> <u>persse</u>	ei tea	<u>minu</u> <u>vanaisa</u>	ei ole
ta on	<u>teie</u> <u>vanaisa</u>	ma pean		<u>mäleta</u> <u>midagi</u>	nii et	ma olen
ei tea	<u>et teie</u>	on ju		ei saa	mul on	aga ma
<u>võib olla</u>	ta oli	ja tema		ei mina	<u>aastane ja</u>	et ta
on ju	<u>võib olla</u>	<u>mõned on</u>		kas see	ei ole	kas sa
ei saa	ei ole	<u>no mis</u>		<u>ma praen</u>	ei olnud	ma ei
mina ei	mul on	<u>ta tuleb</u>		mis ta	ei tea	on ju

<u>oh jumal</u>	<u>oma isa</u>			see oli	et minu	<u>pikad</u> <u>aluspüksid</u>
<u>ei tule</u>	ta on			<u>vidi vidi</u>	et sa	aga see
ja siis	<u>teie</u> <u>vanaema</u>				ja siis	ja siis
mul on	aga ta				ma olen	kui sa
<u>jumal</u> <u>jeesus</u>	aga teie				<u>mees</u> <u>peab</u>	mina olen
<u>kas ta</u>	<u>ega ma</u>				<u>minu isa</u>	on ka
<u>ma lähen</u>	ei olnud				on ju	siis veel
<u>mis asi</u>	ei taha				siis on	ta on
mis sa	<u>eks ma</u>					<u>vanaisa oli</u>
<u>mitte</u> <u>midagi</u>	<u>Grete</u> <u>Virre</u>					<u>võib olla</u>
<u>see Ella</u>	<u>kui te</u>					

Tabel 26. Sagedased sõnad näidendis „Eesti matus” (jätkub)

Andres	Iida	Indrek	Karla	Lee	Maret	Sass	Tiina	Tiit
olema	olema	olema	olema	olema	olema	olema	olema	olema
mina	ja	mina	mina	mina	mina	mina	mina	mina
ja	mina	see	ja	sina	sina	sina	see	tema
see	tema	ei	sina	see	see	see	tema	see
tema	see	ja	see	ja	ei	ja	ja	ja
ei	sina	tema	tema	tema	mis	tema	aga	ei
sina	ei	mis	ei	ei	tulema	siis	et	et
mis	mis	aga	mine- ma	<u>Andres</u>	<u>isa</u>	ei	ei	aga
kui	minema	ju	kui	kui	<u>Andres</u>	mis	sina	siis
et	et	et	mis	siis	ja	<u>ikka</u>	ka	kui
ise	siis	<u>töö</u>	et	tulema	siis	<u>ju</u>	saama	sina

siis	aga	tulema	tulema	<u>ära</u>	<u>ju</u>	<u>aeg</u>	siis	tege- ma
aga	<u>eks</u>	kui	siis	et	tema	ka	minema	<u>ega</u>
oma	<u>inimene</u>	<u>küll</u>	aga	minema	aga	pidama	nii	<u>isa</u>
ning	kui	pidama	<u>kartul</u>	aga	ka	aga	<u>sõitma</u>	kõik
<u>maja</u>	nii	saama	<u>Maret</u>	<u>maja</u>	kui	tegema	<u>aeg</u>	saa- ma
ka	saama	sina	<u>ju</u>	nii	<u>jumal</u>	tulema	<u>ju</u>	<u>elama</u>
tulema	<u>ära</u>	ka	saama	ju	saama	kui	kui	oma
tegema	<u>Andres</u>	oma	<u>ikka</u>	kas	teadma	<u>ära</u>	pidama	<u>sure- ma</u>
<u>vanaisa</u>	<u>jah</u>	<u>elama</u>	<u>kah</u>	kus	kas	kõik	tulema	ütleva

Tabel 27. Sagedased nimisõnad näidendis „Eesti matus” (jätkub)

Andres	Iida	Indrek	Karla	Lee
maja	inimene	töö	kartul	Andres
vanaisa	Andres	isa	Maret	maja
Lee	puu	elu	maa	apelsinipuu
töö	aeg	Maret	maamees	aeg
muld	pea	koduõu	isa	moos
isa	maja	naine	maja	vesi
aasta	neeger	Eestimaa	Andres	jõgi
käsi	päev	inimene	eit	kallas
päev	isa	maa	kuu	purk
ema	mets	muld	käsi	
moos	vanamees	orav	linn	
elu	asi	ratas	linnaeas	
kartul	ema	tervis	mees	
maa	hunt	ämmamamma	naine	

matus	härä	aeg	onu	
apelsinipuu	juus	armastus	suvi	
kelder	Karla	asi		
lugu	kass	juur		
mari	keerd	kirves		
haud	kodu	koht		
Maret	Sass	Tiina	Tiit	
isa	aeg	aeg	isa	
Andres	töö	päev	härä	
jumal	käsi	töö	Berendsen	
Iida	maja	vanaisa	töö	
Sass	Andres	kodu	inimene	
Tiit	elu	vanaema	elu	
issand	inimene	aed	vend	
aeg	isa	hobune	isatalu	
Indrek	mees	Indrek	mees	
inimene	abi	issand	proua	
maa	(E/e)esti	maa	seen	
matus	Indrek	nädal	Siber	
töö	Maret		tants	
vanaisa	naine		aeg	
asi	suvi		arst	
laps	aasta		ema	
linn	jumal		jutt	
elu	kodu		muusika	
hommik	kurat		naine	

maja	maa		nimi
------	-----	--	------

Tabel 28. Sagedased sõnapaarid näidendis „Eesti matus” (jätkub)

Andres	Iida	Indrek	Karla	Lee
see on	see on	see on	mis sa	kui ma
ta on	eks ta	ei ole	ja ma	ma ei
kui ma	kas sa	ma ei	ja mina	<u>sinna kus</u>
ma ei	et mis	ma olen	ma ei	et ma
ma olen	<u>juua täis</u>	on ju	see on	<u>noka vahele</u>
<u>võib olla</u>	<u>kaks keerdu</u>	<u>orav rattas</u>		
<u>et nende</u>	kas see	ei saa		
ja kui	mina ei	<u>meie isa</u>		
kui sa	<u>minema ja</u>	<u>minu töö</u>		
mina ei	<u>minu</u> <u>vanamees</u>	<u>mõtlesin et</u>		
on ta	mis sa	see oli		
<u>selle maja</u>	sul on	<u>ämmamamma</u> <u>ämmamamma</u>		
siis kui	<u>täis peaga</u>			
ta ka				
ei oska				
ei saa				
et ma				
<u>ja mullast</u>				
ja see				
kas sa				
Maret	Sass	Tiina	Tiit	
mis sa	mis sa	see on	<u>härä Berendsen</u>	
see on	<u>kogu aeg</u>	et ta	ta oli	
ei tea	see on	<u>vanaema rääkis</u>	<u>suri mu</u>	

<u>sa räägid</u>	kes see	<u>rääkis et</u>	<u>ta ütles</u>
on ju	kui ta	<u>vanaisa oli</u>	<u>ütles et</u>
kas sa	<u>nii palju</u>	<u>viimasel ajal</u>	ei olnud
<u>meil on</u>	on ikka		ei saa
mida sa	on ju		et ma
<u>ei hakka</u>	on see		kui ma
<u>eks me</u>	<u>tuleb ikka</u>		nii et
<u>issand jumal</u>			see on
<u>issand mida</u>			<u>ütles alati</u>
<u>me peame</u>			alati et
<u>me sõidame</u>			ja kui
mina ei			ja ma
<u>paha et</u>			<u>küll on</u>
<u>sa teed</u>			<u>ma mäletan</u>
<u>sa tuled</u>			mina olen
			mul on
			<u>neid ei</u>

Tabel 29. Sagedased sõnad ja sõnapaarid kõikides uuritud näidendites – mehed (jätkub)

Sõna	Nimisõna	Sõnapaar
olema	ema	see on
mina	töö	ma ei
see	isa	ei ole
ja	aeg	on ju
tema	inimene	ei tea
ei	elu	ma olen
sina	maja	ei saa
et	mees	ta on
mis	kodu	mis sa

siis	vanaisa	mul on
aga	käsi	ja siis
tulema	päev	et ma
kui	naine	mina ei
minema	(E/e)esti	nii et
<u>ju</u>	kurat	<u>võib olla</u>
ka	Tiia	aga ma
saama	aasta	<u>nii palju</u>
ise	jumal	siis on
pidama	vombat	<u>ei tule</u>
oma	poiss	kui ma

Tabel 30. Sagedased sõnad ja sõnapaarid kõikides uuritud näidendites – naised (jätkub)

Sõna	Nimisõna	Sõnapaar
olema	aeg	see on
mina	mees	ei tea
sina	inimene	ei ole
see	isa	ma ei
tema	kodu	on ju
ja	vabadussõda	ei saa
ei	ema	mina ei
et	laps	et ta
siis	päev	mis sa
mis	Andres	kas sa
aga	töö	ta on
tulema	aasta	ma olen
<u>ju</u>	vanaisa	nii et
kui	(E/e)esti	mina olen
minema	Jaagup	ja siis

ka	poiss	meil on
saama	mets	mul on
nii	Toivo	<u>võib olla</u>
tegema	Madis	sa oled
<u>küll</u>	Valdek	<u>kogu aeg</u>

Tabel 31. Märksõnade loend

Naised	Mehed
vabadussõda	kurat
Jaagup	Tiia
Toivo	vombat
Madis	alati
Valdek	
mängima	
põmm	
sina	
Anu	
Annika	
Kaarel	

Tabel 32. Lauselõpumärgid näidendis „Isamaa pääsukesed” (jätkub)

Nimi	Punkt	Mõttepunktid	Hüüumärk	Küsimärk	Kokku (100%)
Anu	98 (53,6%)	10 (5,5%)	55 (30,1%)	20 (10,9%)	183
Birgit	84 (63,6%)	6 (4,6%)	22 (16,7%)	20 (15,2%)	132
Helgi	116 (51,6%)	19 (8,4%)	56 (24,9%)	34 (15,1%)	225
Jaagup	12 (100%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	12
Jass	25 (55,6%)	4 (8,9%)	8 (17,8%)	8 (17,8%)	45
Kaarel	54 (49,5%)	14 (12,8%)	30 (27,5%)	11 (10,1%)	109
Merike	230 (50,7%)	26 (5,7%)	131 (28,9%)	67 (17,8%)	454

Otu	54 (66,7%)	4 (4,9%)	16 (19,8%)	7 (8,6%)	81
Pilvi	215 (44,5%)	55 (11,4%)	139 (28,8%)	74 (15,3%)	483
Sveta	193 (57,4%)	4 (1,2%)	93 (27,7%)	46 (13,7%)	336
Toivo	18 (56,3%)	7 (21,9%)	2 (6,3%)	5 (15,3%)	32
Valdek	53 (59,6%)	11 (12,4%)	17 (19,1%)	8 (9%)	89

Tabel 33. Lauselõpumärgid näidendis „Vombat”

Nimi	Punkt	Mõttepunktid	Hüüumärk	Küsimärk	Kokku (100%)
Elmo	448 (61,5%)	46 (6,3%)	97 (13,3%)	137 (18,8%)	728
Grete	250 (61,3%)	15 (3,7%)	74 (18,1%)	69 (16,9%)	408
Henri	144 (73,5%)	2 (1%)	20 (10,2%)	30 (15,3%)	196
Ilmar	38 (57,6%)	6 (9,1%)	18 (27,3%)	4 (6,1%)	66
Linda	77 (51,3%)	5 (3,3%)	27 (18%)	41 (27,3%)	150
Otu	36 (36,7%)	0 (0%)	44 (44,9%)	18 (18,4%)	98
Rulling	169 (67,9%)	10 (4%)	38 (15,3%)	32 (12,9%)	249
Tiia	158 (60,8%)	6 (2,3%)	46 (17,7%)	50 (19,2%)	260

Tabel 34. Lauselõpumärgid näidendis „Eesti matus” (jätkub)

Nimi	Punkt	Mõttepunktid	Hüüumärk	Küsimärk	Kokku (100%)
Andres	182 (66,2%)	3 (1,1%)	62 (22,6%)	28 (10,2%)	275
Iida	49 (33,8%)	3 (2,1%)	79 (54,5%)	14 (9,7%)	145
Indrek	40 (21,9%)	5 (2,7%)	129 (70,5%)	9 (4,9%)	183
Karla	25 (29,4%)	0 (0%)	55 (64,7%)	5 (5,9%)	85
Lee	44 (38,4%)	1 (0,9%)	40 (35,4%)	28 (24,8%)	113
Maret	43 (20%)	8 (3,7%)	126 (58,6%)	38 (17,7%)	215

Sass	61 (36,1%)	10 (5,9%)	75 (44,4%)	23 (13,6%)	169
Tiina	40 (42,6%)	6 (6,4%)	35 (37,2%)	13 (13,8%)	94
Tiit	64 (37,4%)	7 (4,1%)	86 (50,3%)	14 (8,2%)	171

Tabel 35. Punkti ja mõttepunktidega lõppevad laused kõikides uuritud näidendites (jätkub)

Nimi	Punkt	Nimi	Mõttepunktid
Jaagup (IP)	12 (100%)	Toivo (IP)	7 (21,9%)
Henri (V)	144 (73,5%)	Kaarel (IP)	14 (12,8%)
Rulling (V)	169 (67,9%)	Valdek (IP)	11 (12,4%)
Otu (IP)	54 (66,7%)	Pilvi (IP)	55 (11,4%)
Andres (EM)	182 (66,2%)	Ilmar (V)	6 (9,1%)
Birgit (IP)	84 (63,6%)	Jass (IP)	4 (8,9%)
Elmo (V)	448 (61,5%)	Helgi (IP)	19 (8,4%)
Grete (V)	250 (61,3%)	Tiina (EM)	6 (6,4%)
Tiia (V)	158 (60,8%)	Elmo (V)	46 (6,3%)
Valdek (IP)	53 (59,6%)	Sass (EM)	10 (5,9%)
Ilmar (V)	38 (57,6%)	Merike (IP)	26 (5,7%)
Sveta (IP)	193 (57,4%)	Anu (IP)	10 (5,5%)
Toivo (IP)	18 (56,3%)	Otu (IP)	4 (4,9%)
Jass (IP)	25 (55,6%)	Birgit (IP)	6 (4,6%)
Anu (IP)	98 (53,6%)	Tiit (EM)	7 (4,1%)
Helgi (IP)	116 (51,6%)	Rulling (V)	10 (4%)
Linda (V)	77 (51,3%)	Grete (V)	15 (3,7%)
Merike (IP)	230 (50,7%)	Maret (EM)	8 (3,7%)
Kaarel (IP)	54 (49,5%)	Linda (V)	5 (3,3%)
Pilvi (IP)	215 (44,5%)	Indrek (EM)	5 (2,7%)
Tiina (EM)	40 (42,6%)	Tiia (V)	6 (2,3%)
Lee (EM)	44 (38,9%)	Iida (EM)	3 (2,1%)
Tiit (EM)	64 (37,4%)	Sveta (IP)	4 (1,2%)

Otu (V)	36 (36,7%)	Andres (EM)	3 (1,1%)
Sass (EM)	61 (36,1%)	Henri (V)	2 (1%)
Iida (EM)	49 (33,8%)	Lee (EM)	1 (0,9%)
Karla (EM)	25 (29,4%)	Jaagup (IP)	0 (0%)
Indrek (EM)	40 (21,9%)	Karla (EM)	0 (0%)
Maret (EM)	43 (20%)	Otu (V)	0 (0%)

Tabel 36. Hüüumärgi ja küsimärgiga lõppevad laused kõikides uuritud näidendites (jätkub)

Nimi	Hüüumärk	Nimi	Küsimärk
Indrek (EM)	129 (70,5%)	Linda (V)	41 (27,3%)
Karla (EM)	55 (64,7%)	Lee (EM)	28 (24,8%)
Maret (EM)	126 (58,6%)	Tiia (V)	50 (19,2%)
Iida (EM)	79 (54,5%)	Elmo (V)	137 (18,8%)
Tiit (EM)	86 (50,3%)	Otu (V)	18 (18,4%)
Otu (V)	44 (44,9%)	Jass (IP)	8 (17,8%)
Sass (EM)	75 (44,4%)	Maret (EM)	38 (17,7%)
Tiina (EM)	35 (37,2%)	Grete (V)	69 (16,9%)
Lee (EM)	40 (35,4%)	Toivo (IP)	5 (15,6%)
Anu (IP)	55 (30,1%)	Henri (V)	30 (15,3%)
Merike (IP)	131 (28,9%)	Pilvi (IP)	74 (15,3%)
Pilvi (IP)	139 (28,8%)	Birgit (IP)	20 (15,2%)
Sveta (IP)	93 (27,7%)	Helgi (IP)	34 (15,1%)
Kaarel (IP)	30 (27,5%)	Merike (IP)	67 (14,8%)
Ilmar (V)	18 (27,3%)	Tiina (EM)	13 (13,8%)
Helgi (IP)	56 (24,9%)	Sveta (IP)	46 (13,7%)
Andres (EM)	62 (22,6%)	Sass (EM)	23 (13,6%)
Otu (IP)	16 (19,8%)	Rulling (V)	32 (12,9%)
Valdek (IP)	17 (19,1%)	Anu (IP)	20 (10,9%)
Grete (V)	74 (18,1%)	Andres (EM)	28 (10,2%)

Linda (V)	27 (18%)	Kaarel (IP)	11 (10,1%)
Jass (IP)	8 (17,8%)	Iida (EM)	14 (9,7%)
Tiia (V)	46 (17,7%)	Valdek (IP)	8 (9%)
Birgit (IP)	22 (16,7%)	Otu (IP)	7 (8,6%)
Rulling (V)	38 (15,3%)	Tiit (EM)	14 (8,2%)
Elmo (V)	97 (13,3%)	Ilmar (V)	4 (6,1%)
Henri (V)	20 (10,2%)	Karla (EM)	5 (5,9%)
Toivo (IP)	2 (6,3%)	Indrek (EM)	9 (4,9%)
Jaagup (IP)	0 (0%)	Jaagup (IP)	0 (0%)

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, ANETT PULLERITS

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Meeste ja naiste keeleline representatsioon Andrus Kivirähki näidendites”, mille juhendajad on Liina Lindström ja Riina Oruaas, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

ANETT PULLERITS

22.05.2019